

BRĪVĀ LATVIJA

ISSN 0934-6759

APVIENOTĀ **LONDONAS AVIZE** UN **LATVIJA**

2022. gada 26. janvāris – 1. februāris

Nr. 04 (1710)

Lasiet tīmeklī
www.brivalatvija.lv

Atklāts pieminēklis Gunāram Astram

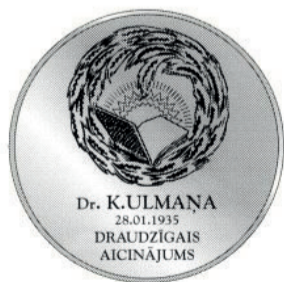
20. janvārī Rīgā, Baumaņa skvērā pie tiesu nama tika atklāts pieminēklis Latvijas brīvības cīnītājam Gunāram Astram. Pieminēkļa autors, tēlnieks Glebs Pantelejevs: “Ilgi pētīju fotogrāfiju, kuŗa tapusi čekas cietumā. To uzņēmusi Gunāra sieva. Viņa slepus ienesa fotokameru, turēja klēpī un nofotografēja svītrainajā cietumnieka tērpā gērbto vīru no galdapakšas. Tāpēc portrets sanācis īpatnējs — ar lielām rokām priekšplānā. Un degošām acīm. Tur ir gan drosme, gan spēks, gan līdzjutība pret pasauli. Astras acis redzams, ka viņš ir pārvarējis bailes. Tā ir lielākā uzvara cilvēka dzīvē.” (Vairāk lasiet Sallijas Benfeldes komentārā, 5. lpp. un Ivetas Šimkus eseju 11. lpp.) // Foto: LETA

28. janvārī – Draudzīgais Aicinājums

“Ir vajadzīga uzspodrināšana visā mūsu gara un kultūras dzīvē. Ir jāatbrīvojas no putek-

Kārļa Ulmaņa “Draudzīgā aicinājuma” uzlīme. 1935. gada 28. janvāris. Mākslinieks Kārlis Krauze // Foto: LNVM krājums

ļiem un pelniem. Putekļi un pelni jānokrata, ar kuŗiem tagad aplāta latvju tautas dvēsele, kas reiz tik karsti kvēloja. Mūsu mākslā, rakstniecībā un it visur ir jāiet pie pašiem pirmsākumiem, pie tautas mūžīgā spēka avota.”

Dr. Kārlis Ulmanis

Školēni pie “Draudzīgā aicinājuma” ietvaros skolai uzdāvinātajām grāmatām // Foto no žurnāla “Mazpulks”. Nr. 2, 1939. gads.

In Memoriam
Andrievs
Ezergailis
4. lpp.

Par reitingiem,
politiķiem un
piemiņas
zaimotājiem
5. lpp.

K. Ulmaņa
mantojums
joprojām
aktuāls
6. lpp.

Numura
intervijā PBLA
priekšsēdis
Pēteris
Blumbergs
7. lpp.

Andreju
Johansonu
godinot
8. – 9. lpp.

Kā rīkotos
Gunārs Astra?
11. lpp.

DAINIS MJARTĀNS,
PLMC valdes loceklis

Pandēmijas laikā veidojas jauni paradumi – virtuālā realitāte gūst arvien lielāku uzvaru pār reālo dzīvi. Mēs ceram, ka arī "Pasaulē latviešu mākslas centrs Cēsīs" (PLMC) drīzumā varēs atgriezties savā ierastajā dzīvē un kultūras pasākumu veidotājiem nebūs jāskaidrot sabiedrībai nepieciešamību pēc kultūras klātieņē, jo pēc iepriekšējiem pandēmijas viņiem publika kultūrtelpās atgriezusies arvien mazākā skaitā.

So laiku, ievērojot noteiktos ierobežojumus, esam izmantojuši mūsu telpas piedāvājot pasākumiem, kurus var organizēt ar mazāku dalībnieku skaitu, bet sasniegt lielu auditoriju, kā, piemēram, filmējot teātra izrādi "Saruna ar un par Čaku" un dzejas pasākumu PLMC telpās, kad 4. decembrī visas dienas garumā dzejnieki, skaņu mākslinieki un tulkoņi no Igaunijas un Latvijas apvienojās starpdisciplināros rakstītā vārda un skaņas sinerģijas audiovizuālos priekšnesumos, kas tika atskaņoti radio.

Jau 2021.gada pavasarī Sipoliņa galerijā otro reizi notika Cēsu pilsētas Mākslas skolas skolēnu izlaidums un darbu izstāde, tādā veidā PLMC aktīvi integrējas Cēsu novada dzīvē. Mākslas skolēni arī darbojas mūsu galerijās, pēc savas izvēles interpretējot izstādīto mākslinieku darbus. Esam turpinājuši nodrošināt mājvietu Cēsu Mazā teātra darbībai, lai gan pandēmija arī to nopietni to ierobežoja.

Nozīmīgs pavērsiens mūsu organizācijai bija 2021. gada vasaras izstāde "Skatoties aiz". Tādā veidā paplašinājām savu misiju, iekļaujot savā redzeslokā pašreizējo ārzemēs strādājošo latviešu mākslinieku kopienu. Laima Puntule atstāja Latviju pēc krīzes un kopš tā laika dzīvo Dānijā, savukārt Anne Maria Udsen – Zviedrijā. Izstādi atklājām vasaras karstumā, un noslēdzām septembrī ar vakara pasākumu, kurā uzstājās Cēsu mūzikālā grupa Symbionica, piedāvājām kokteiļus un iespēju

pastaigāt pa PLMC galerijām pēc darba stundām. Izložējām Annas Marijas darbu ar atbilstošu nosaukumu "Tas, kas paliek". Un tas arī palika Cēsīs.

Jauno sezonu esam uzsākuši ar Viļņa Strazdiņa darbu izstādi "Mierīgas ainavas" un Kanadas latviešu mākslinieku izstādi no mūsu kolekcijas. Kā norāda PLMC direktors Kārlis Kanderovskis: "Apmeklētājiem piedāvājam interesantu ieskatu latviešu diasporas mākslinieciskajā ainā Kanadā, kas tiek prezentēta sērijās. Sākot ar Valdas Oestreiheres digitālajām planšetdatorā veidotajām ceļojumu skicēm līdz Ilgas Leimanes portretiem un Ivonnes Vāres (Yvonne Vaar) urbānās vides fotografijām. Šādas pieejas mērķis ir radīt atkārtojuma un ritma sajūtu." Izstādē apskatāmi arī Jāņa Zuntaka, Visvalža Reinholda, Gundegas Cennes, Edgara Krūmiņa, Ineses Birstiņas, Daces Birkhānes un citu Kanadas latviešu mākslinieku darbi no PLMC kolekcijas.

Pateicoties PBLA ziedojumam, iegādājāmies krēslus, kas ir vitāli nepieciešami mūsu pasākumu nodrošināšanai, esam iegādājušies profesionālu foto/video kameru un tehnisko aprīkojumu, lai tiešraidē veidotu pasākumus un filmētu izstādes, kā arī uzlabojuši mākslas darbu apgaismo-

šanu. Veikta elektrības sistēmas pārplānošana Sipoliņa galerijā. Šogad pirmo reizi PLMC strādāja praktikante Vita Nipāne, fotografe, kas veica mūsu kolekcijas darbu profesionālu pārfotografēšanu un palīdzēja iekārtot izstādes.

PLMC darbību daļēji nodrošina Kultūras ministrijas atbalsts, kas galvenokārt domāts mākslas darbu transportēšanas un komunālo maksājumu segšanai, taču vislielāko artavu dod mūsu tautiešu ziedojumi. Aizgājušā gada visnozīmīgākais bija Gunāra Barena testamentārais ziedojums, kā arī finansiālais atbalsts, ko sniedza Mārtiņa Dumpja (ASV) zie-

dojums, tādā veidā nodrošinot centra profesionālu vadību un attīstību. Lai arī Gunārs Barena strādāja citā jomā, viņa aicinājums bija būt par mākslinieku, kas pirms dažiem gadiem vainagojās ar personalizēti Klinklāva galerijā Gaŗezērā.

PLMC mākslas darbu kolekciju 2021.gadā papildināja Mārtiņa Dumpja ziedotie G. Barena mākslas darbi. Rūšu ģimenes dāvatie mākslas darbi, tostarp arī iespaidīgais K. Černoka darbs. Anda Sipoliņa dāvināja R. Zusteru, G. Brūveri un J. Annusu darbus. Anita Mūra dāvināja J. Drešmaņa darbu. Pēteris un Ileana Bolšaitis arī ziedoja K. Černoka gleznu, savu-

kārt Pēteris Dajevskis vairākus sava tēva Ēvalda Dajevska darbus. Easam saņēmuši arī Mairas Rainbergas, Kristas Svalbonas aktuālos mākslas darbus. Kā arī mākslas grāmatu ziedojumus no Austrālijas, no Viņas Bērziņas un no Ilzes Stālis (ASV).

PLMC izsaka paldies visiem mūsu privātajiem atbalstītājiem, kā arī Latvijas diasporas organizācijām – Kultūras ministrijai, Pasaulē latviešu mākslas savienībai, Amerikas Latviešu apvienībai (ALA) un Pasaulē brīvo latviešu apvienībai (PBLA).

Bez jūsu atbalsta nodibinājums "Pasaulē latviešu mākslas centrs" nevarētu veikt savu misiju, dodot visaptverošu ieskatu latviešu diasporas mākslas attīstībā un daudzveidībā, veicināt ārzemēs tapušas augstvērtīgas mākslas iekļaušanos Latvijas kultūrtelpā, kā arī dot savu ieguldījumu dialogam starp Latviju un diasporu.

Sakarā ar deportāciju pieminēšanu plānojam 2022. gada martā atklāt Aleksandra Karpova (ASV/Latvija) grafikas izstādi un viņa darbu katalogu. Vasaras sezonā plānojam izstādi "Filadelfijas latviešu mākslinieku grupa" un retrospektīvu "Ojārs & Silvija Šteineri", kas turpinās latviešu mākslas dzīves izzināšanu Amerikas Savienotajās Valstīs, kā arī Ēvalda Dajevska darbu izstādi.

Lai Cēsīs izveidotos diasporas latviešu mākslas vēstures centrs, lūdzam ziedot grāmatas, izstāžu katalogus, plakātus un fotoattēlus, kas ataino trimdas latviešu mākslas dzīvi. Ar mums var sazināties, rakstot uz plmc@inbox.lv vai arī Kārlim Kanderovskim karlis@plmc.lv. Mākslas darbu ziedotājiem lūgums sazināties ar Leldi Kalmiti leldekalmite81@gmail.com

Pasaulē Latviešu mākslas centra adrese ir: Lielā Skolas iela 6, Cēsīs, Cēsu novads, LV-4101, Latvija. Mūsu izstāžu zāles ir atvērta no trešdienas līdz svētdienai. Tālruni 00 371 22458536, 29386454.

Gaidām ciemos!

DRĪZUMĀ

WWW.LAIKAGRAMATA.LV

ĢIRTS SALMGRIEZIS

To ir vairāk nekā
"jaunās trimdas dienkociņi"
(mūns tautiešu) Brisele.

Tā darbo lidoāš dzejān,
baloziem un citiem patner.
Tos var pamartēt visas
gadalaikos, Tikai vajag
maaliēt galvu pacelt
augšā un lūkoties, kas
notiek noku galotnēs
skaistajos Briseles parkos.
Tā ir zalkie papagaiši.

Briseles pastkartes

LATVIJA DIENU RITĒJUMĀ

Saeimas 100. jubilejas gads

18. janvārī Saeimā norisinājās 100. jubilejas gada svinīgā atklāšana. Tā aizsāks vairāku mūsu valsts parlamentārisma vēsturē nozīmīgu notikumu jubileju ciklu, informēja Saeimas Preses dienestā. Svinīgā pasākuma dalībniekus un skatītājus uzrunāja Saeimas priekšsēde Ināra Mūrniece (Nacionālā apvienība).

Notiek ekspertu diskusija "Latvijas parlaments cauri laikiem". Tajā piedalās Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja direktora vietnieks Toms Ķikuts un Vidzemes Augstskolas rektors Gatis Krūmiņš. Diskusijas dalībnieki atskatās uz Saeimas sanāksšanas laiku pirms 100 gadiem, aplūko parlamenta attīstību, kā arī vērtē parlamenta lomu mūsdienā Latvijā. Simtgades atklāšanas pasākumā būs iespējams vērot arī vēsturiskās kinohronikas par Saeimas pirmajiem sasaukumiem. Savukārt par 1. Saeimas sanāksšanu, kā arī vēsturiskajiem apsveikumiem, kurus 1. Saeima saistībā ar to saņēmusi, vēstis aktieris Andris Keišs.

Saeima uz pirmo sēdi pulcējās 1922. gada 7. novembrī pulksten 12 Jēkaba ielas namā. Līdz ar 1. Saeimas sanāksšanu stājās spēkā arī Latvijas valsts pamatlikums jeb Satversme, kas noteica valsts iekārtu un varas īstenošanas principus. Šogad svinēsim ne vien Saeimas, bet arī Satversmes 100. jubileju, kā arī ilggadējā Saeimas priekšsēža Paula Kalniņa 150. dzimšanas dienu.

Roberts Zīle ievēlēts par Eiropas Parlamenta viceprezidentu

Eiropas Parlamenta (EP) deputāts Roberts Zīle 11. janvārī tika ievēlēts par vienu no EP priekšsēdētājas vietniekiem. Tā ir pirmā reize, kad kādam no Baltijas valstu deputātiem uzticēts tik augsts amats Eiropas Parlamentā.

Roberts Zīle

63 gadus vecais ekonomists Zīle ilgus gadus bijis viens no Nacionālās apvienības līderiem, pildījis gan finanču, gan satiksmes ministra pienākumus. EP deputāta amatā viņš darbojas jau kopš 2004. gada, šajā laikā Zīle četras reizes ieguvis Latvijas vēlēšanu atbalstu, lai strādātu Eiropas Parlamentā.

Zīle pārstāv Eiropas Konservatīvo un reformistu grupu (ECR grupa). Saskaņā ar matemātisko amatu sadalīšanas formulu, kas tiek izmantota EP, viņa politiskajai grupai pienākas viens no 14 vietnieku amatiem. Zīle tika ievēlēts ar 403 deputātu balsīm otrajā balsošanas kārtā.

ASV varētu nosūtīt līdz pat 5000 karavīru sabiedroto aizsardzībai Austrumeiropā

ASV valdība apsver iespēju nosūtīt 1000 līdz 5000 karavīru uz Baltijas valstīm, Poliju un citām Austrumeiropas valstīm, lai stiprinātu sabiedroto aizsardzību pret Krievijas iespējamo agresiju. Gadījumā, ja Krievija uzbruktu Ukrainai, šo skaitu varētu palielināt vēl desmitkārt. Informāciju par iespējamo papildspēku nosūtīšanu uz Austrumeiropu publicējis laikraksts *The New York Times*, atsaucoties uz ASV valdības amatpersonām. Laikraksts norāda, ka ASV prezidenta Džo Baidena administrācija acimredzot nolēmusi mainīt stratēģiju, kas līdz šim centās izvairīties no konflikta saasināšanas.

"Mēs patiesībā palielināsim kara spēka klātbūtni Polijā, Rumānijā un citur, ja viņš [Putins] rīkosies. Šīs valstis ir daļa no NATO," pagājušonedēļ teica Baidens.

Baltijas valstīs pašlaik ir izvietoti ap 4000 citu NATO dalībvalstu karavīru, bet Polijā izvietoti ap 4000 amerikāņu karavīru un vēl 1000 karavīru no citām NATO valstīm.

Latvija atbalsta jaunus instrumentus Eiropas robežu drošībai

Iekšlietu ministre Marija Golubeva (*attēlā*) piedalījās Eiropas konferencē par robežu pārvaldību, kas norisinājās Viļņā, Lietuvā. Konferenci organizēja Austrija, Grieķija, Lietuva un Polija. Šīs konferences mērķi bija palielināt izpratni par jaunākajiem notikumiem un izaicinājumiem robežu pārvaldības jomā, tostarp dažu trešo valstu ļaunprātīgi veiktu migrācijas instrumentalizēšanu politiskos nolūkos un pārrunāt nepieciešamību pārskatīt Šengenas Robežu kodeksu, kā arī izmaiņas ES tiesiskajā regulējumā patvēruma jomā.

"Lai adekvāti reaģētu uz šo agresiju, ir nepieciešama kopīga un koordinēta rīcība ES līmenī. Taču atbilstoša ES reakcija esošo migrācijas instrumentu ietvaros nav iespējama. Mums ir nepieciešami jauni instrumenti, lai izvairītos no ļoti nopietnām sekām, ko rada pārslogotas migrācijas pārvaldības sistēmas un izsmeltas izmitināšanas iespējas, un kas galu galā grauj sabiedrības uzticību mūsu spējai vajadzības gadījumā rīkoties izlēmīgi. Latvija atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas jauno priekšlikumu grozīt Šengenas Robežu kodeksu un tā galvenos elementus, kuŗu mērķis ir uzlabot ES ārējo robežu aizsardzību un drošību Šengenas zonā. Mēs īpaši atzinīgi vērtējam ES reakciju par trešo valstu īstenoto migrantu instrumentalizāciju, kā arī ES īstenoto plašāku robežu uzraudzību. Mūsaprāt, pieņemot

jaunos noteikumus, tas sniegs mums tik ļoti nepieciešamos instrumentus pretdarbībai situācijās, kādas Latvija šobrīd piedzīvo," sacīja iekšlietu ministre Marija Golubeva.

RTU zinātnieki izstrādājuši iekārtu dzeramā ūdens cauruļu skalošanai

Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) zinātnieki radījuši pārvietojamas iekārtas prototipu, kas spēj konstatēt nogulsņu apjomu caurulēs un tīrīt tās. Liela daļa cilvēki gan Latvijā, gan visā pasaulē dzīvo pilsētās, kur dzeramais ūdens tiek nodrošināts centralizēti. Jau izsenis ūdens piegādes sistēmas tiek veidotas tā, lai tās varētu izmantot ne vien māsaimniecībā, bet tām varētu pieslēgties klāt arī ugunsdzēsēji. "Mūsdienās, projektējot ārējās ūdens apgādes tīklus, galvenais akcents, uz ko skatās projektētāji, ir drošība saistībā ar ugunsgrēku dzēšanu – cauruļvadu kapacitāti. Lai brīdī, kad ugunsdzēsēji piebrauc, var ātri paņemt vajadzīgo ūdens daudzumu un nodzēst ugunsgrēku. Tas ir ļoti svarīgi, bet projektēšanas laikā aizmirstam par ūdens kvalitāti," skaidroja RTU pētnieks Jānis Rubulis. Ja nebūtu svarīgs šis drošības jautājums un ik pa brīdī ūdens apgādes tīklos nenotiktu avārijas, tad liela daļa cauruļu būtu krietni šaurākas. Taču platajās caurulēs tiezīmē rodas saduļķojums. Tādu ūdeni negribas ne dzert, ne ar to mazgāt drēbes. "Tā kā ir samazināts plūsmas ātrums, nogulsnes nogulsņējas. Brīdī, kad mainās plūsmas ātrums, piemēram, notiek avārija, kāds plūsmas vai vienkārši ir lielāks patēriņš, tad šīs daļiņas tiek uzduļķotas, un ūdens lietotāji krānā redz uzduļķoto ūdeni," stāstīja Rubulis.

RTU kopā ar sadarbības partneriem radījis inovatīvas mobīlas iekārtas prototipu, ar kura palīdzību iespējams gan konstatēt saduļķojuma apmēru ūdens apgādes tīklā, gan izskalot caurules no nogulsnēm.

300 kilometri suņu pajūgā Čehijā. Latvieši ar 8 Aļaskas malamutiem pošas sacensībām

Miķelis un Sanita Viksnes. Aļaskas malamutu audzētāji // Foto: Latvijas Radio

"Inču" saimnieki Sanita un Miķelis Viksnes aizved Latvijas Radio uz voljeriem, kur mīt 21 pieaugušais Aļaskas malamuts un vēl pulciņš kucēnu. Vēl lielāks prieks suņiem ir, kad tie tiek izlaisti no voljera. "Šis ir barvedis, un tas otrs ir vietnieks, bet šis ir izpildītājs un tas ir direktors," par dažiem suņiem stāsta Sanita. Jau kopš bērnības suņi viņai ir patīkuši un vienmēr arī ir bijis kāds suns, bet tad nākusi lielā mīlestība – Aļaskas malamuti. "Principā

ar malamutu vajag komunicēt, es domāju, ka arī ar jebkuru suni, bet it sevišķi ar malamutu vajag komunicēt kā ar divgadīgu, trīsgadīgu bērnu. Tieši pēc tā paša principa – mācīt viņam, ko drīkst un ko nedrīkst. Mēs dosimies uz Čehiju, uz Eiropas smagāko un garāko distanci, kas ir 300 kilometri. Tas tāds testa brauciens man, jo pēc mēneša man būs jāpiedalās pasaules čempionātā Zviedrijā, arī 300 kilometri. Ar vienu pajūgu – astoņi suņi, un viss dzīvē nepieciešamais tev ir līdzī: suņiem ēdiens, sev ēdiens, plītiņa, telts, guļammaiss," stāsta Sanita.

Latvijas armija vienmēr ir gatavībā, šobrīd varam justies droši

Šobrīd nav pamata uztraukties par Latvijas drošību, un Latvijas armija ir gatava reaģēt uz dažādām situācijām, lai novērstu potenciālo apdraudējumu, "Latvijas Televīzijas" raidījumā "Rīta Panorāma" sacīja Latvijas bruņoto spēku komandieris ģenerālleitnants Leonīds Kalniņš (*attēlā*). "Mēs šobrīd varam justies droši, un bruņotie spēki vienmēr ir darbojušies proaktīvi, lai spētu paredzēt vairākus soļus uz priekšu un būtu vienmēr gatavībā. Šobrīd mēs monitorējam situāciju 24 stundas dienā un septiņas dienas nedēļā," viņš norāda.

Nepieciešamībā stiprināt Latvijas armiju, L. Kalniņš atzīst, ka pagājušogad Nacionālie bruņotie spēki ir aktīvi strādājuši, lai piesaistītu jaunus cilvēkus profesionālajam militārajam dienestam armijā un Zemessardzē. Šobrīd līdz 2023. gadam ir paredzēts sasniegt 8000 cilvēku skaitu dienestā, taču vissvarīgākais nav skaitlis, bet gan reālās kaujas spējas, kas ne vienmēr ir atkarīgas no cilvēku skaita.

Caur Zemessardzi iemācās pieņemt jaunus izaicinājumus

Jauniešiem ir visdažādākās brīvā laika pavadīšanas iespējas, tomēr daudzi jauni cilvēki labprāt pievienojas Zemessardzei. Tā viņi gūst iespēju brīvprātīgi kalpot savai valstij, rūpējoties par tās drošību un aizsardzību.

Šo iespēju jau otro gadu izmanto divdesmit gadus jaunā Lelde Melece, kuŗa veido foto un video materiālus Zemessardzes 2. Vidzemes brigādes 31. kājnieku bataljonam. Jaunieta cer, ka arī nākotnē turpinās darboties tuvējā bataljonā.

Lelde Melece militārajās mācībās "Namejs 2021"

Sarunā ar portālu "Sargs.lv" meitene atklāj, ka piedāvājums iesaistīties Zemessardzē bijis negaidīts un izaicinošs. Iepriekš militārā nozare un tās procesi bijuši sveši, bet ar mammas iedrošinājumu un māsas pamudinājumu 2020. gada augustā veiksmīgi apgūts Zemessardzes pamatapmācības kurss. Tagad, kā pati Lelde saka, viņa ir saslimusi ar šo profesiju.

Aizsardzības ministrijas parlamentārā sekretāre uzturēsies vizītē Ukrainā

No 24. līdz 28. janvārim Aizsardzības ministrijas parlamentārā sekretāre Baiba Bļodniece uzturēsies vizītē Ukrainā, lai tiktos ar Ukrainas aizsardzības nozares amatpersonām un nodotu dāvinājumā humānās palīdzības sūtījumu.

Baiba Bļodniece (*attēlā*) tiksies ar Ukrainas aizsardzības ministra vietnieku, parlamentāro sekretāru Oleksandru Poliščuku un citiem Ukrainas Aizsardzības ministrijas vadības pārstāvjiem, lai apspriestu Ukrainas drošības situāciju un nepieciešamo atbalstu Ukrainai aizsardzības spēju stiprināšanā.

Iedzīvotāji par piemērotāko vietu Nacionālajai akustiskajai koncertzālei uzskata Kongresu namu

20. janvārī, Kultūras ministrija (KM) un Latvijas Arhitektu savienība (LAS) tiešsaistes seminārā #RīgaiSavuKoncertzāli informēja sabiedrību par aizvadītajā gadā īstenotajā pētījumā izvirzītajām 6 Nacionālās akustiskās koncertzāles novietnēm Rīgas centrā; no tām padziļināti tika aplūkotas LAS izvirzītās 3 novietnes ar vislielāko potenciālu attiecībā uz stratēģisko un pilsētvides attīstību, kā arī ietekmi uz nākotnes sabiedrību – rūpniecības preču tirgus teritorija, Andrejsala un Rīgas Kongresu nams.

Pasākumā tika prezentēta arī 2021. gada decembrī tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra SKDS veiktā aptauja, kuŗas dati liecina – Latvijas iedzīvotāji par piemērotāko no minētajām 6 novietnēm Rīgas centrā Nacionālās akustiskās koncertzāles izbūvei uzskata Rīgas Kongresu namu.

25. janvāra vakarā Lielajā gildē izskanēja

daudzu ļoti gaidītais, bet pandēmijas dēļ vairākkārt pārceltais Margaritas Vilcānes jubilejas koncerts "Margarita. Melodija. Mode".

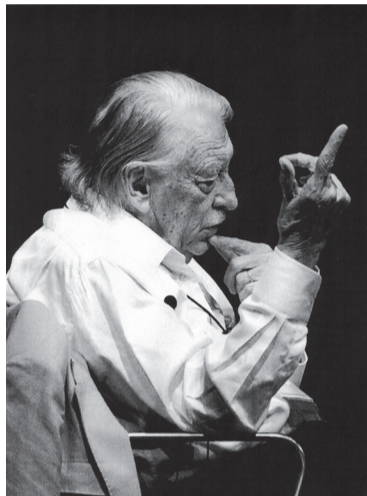
(Turpinājums 4. lpp.)

LATVIJA DIENU RITĒJUMĀ

(Turpināts no 3. lpp.)

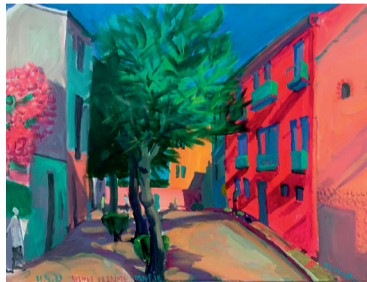
Līdz ar jubilāri tajā piedalījās Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris un vesela plejāde iemīļotu mūziķu – Raimonds Pauls, Zigfrīds Muktupāvels, Normunds Rutulis, Intars Busulis un daudzi citi. Vēl viens dziedātājam veltīts īpašs notikums bija viņas skatuves tērpu izstāde, ko Lielajā ģildē varēs apskatīt, sākot no sestdienas, 29. janvāra.

LNB izstāde preti arhitekta Gunāra Birkerta simtgadei

Uzsākot ceļu preti izcilā arhitekta Gunāra Birkerta (1925-2017) simtgadei 2025. gadā, no 17. janvāra Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) M stāvā būs skatāma izstāde "2025 / Birkertam 100: Okupācijas muzeja piebūve – lielā modernista pēdējais īstenotais projekts", informē LNB pārstāvis Augusts Zilberts. Izstāde iepazīstinās ar Birkerta skicēm, video materiāliem no šī projekta pirmās publiskās apspriešanas 2001. gadā un arhitektūras fotogrāfa Indriķa Stūrmaņa fotoattēliem. Izstāde aplūkojama līdz 15. aprīlim un ieeja tajā ir bez maksas.

Rēzeknē pirmo reizi eksponēs Alekseja Naumova gleznas

Alekseja Naumova gleznu izstāde "Pasaules ainava"

Latgales vēstniecības Gors mākslas galerijā tiks eksponēta mākslinieka, Latvijas Mākslas akadēmijas profesora Alekseja Naumova gleznu izstāde "Pasaules ainava. Ņujorka, Parīze, Venēcija, Rīga, Honkonga, Kanē, Rundāle...". Mākslinieka Alekseja Naumova glezniecība Rēzeknē tiek eksponēta pirmo reizi. Izstāde būs apskatāma no 21. janvāra līdz 6. martam, informēja rīkotāji.

"Aleksejs Naumovs konsekventi darbojas ainavas žanrā, intensīvi glezno plenērā, turklāt ne tikai siltajās Dienvideiropas zemēs, kur ciprešu tumšais zaļums kontrastē ar spilgto debesjumu, bet arī Latvijas krāsainajās vasarās un skaudrajās ziemās. Viņa darbu pamatā ir pārliecinošs un izsvērts

triepiens, vitāls kolorīts un konkrētās vietas būtību tveroša kompozīcija," norādīja izstādes veidotāji.

Animācijas īsfilma "Čučī čučī" atlasīta konkursam Berlinālē

Februāra sākumā Berlīnes starptautiskajā kinofestivālā pasaules pirmizrādi piedzīvos animācijas studijā "Atom Art" radītā režisores Māras Liniņas īsfilma "Čučī čučī". Īsfilma balstīta populārākajā latviešu šūpuļdziesmā "Aija, žūžū, lāča bērni" un veidota īpašā tehnikā – filca animācijā.

Ušakovam uzrāda apsūdzību

Prokuratūra uzrādījusi apsūdzību eiroparlamentārietim, bijušajam Rīgas mēram Nilam Ušakovam krimināllietā par aizliegtas videonovērošanas ierīces glabāšanu. Apsūdzība uzrādīta pagājušā gada nogalē pēc Krimināllikuma panta par sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu, ierīču vai instrumentu aprītes aizlieguma pārkāpšanu. Par šādu nodarījumu var piemērot brīvības atņemšanu līdz diviem gadiem, sabiedrisko darbu, vai naudas sodu, atņemot tiesības uz noteiktu nodarbošanos uz laiku līdz pieciem gadiem. Jau ziņots, ka pērn novembrī Eiropas Parlaments (EP) plenārsēdē atcēla deputāta imunitāti Ušakovam. Pēc imunitātes atcelšanas Ušakovs saglabās EP deputāta pilnvaras, jo tās ir Latvijas valsts piešķirtas viņam kā eiroparlamentārietim, un neviena cita iestāde tās nevar atņemt.

Ziņas īsumā

• Pasaules Veselības organizācija (PVO) neizslēdz iespēju, ka pēc koronavīrusa omikrona pavēda pašreizējā viļņa pandēmija Eiropā varētu beigties, intervijā ziņu aģentūrai AFP sacīja PVO Eiropas reģiona direktors Hanss Klūge.

• Ministru kabinets 18. janvārā sēdē apstiprinājis Kultūras ministrijas iesniegto "Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības plānu 2022.–2023.gadam". Tas sagatavots, lai nodrošinātu Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnes līdz 2027. gadam, kā arī Nacionālajā attīstības plānā noteikto mērķu un uzdevumu izpildi.

• Saeima 20. janvārī konceptuāli atbalstīja vairāku Saeimas frakciju deputātu iesniegtos grozījumus Dzīvnieku aizsardzības likumā, kas paredz no 2026. gada 1. janvāra Latvijā ievērojami ierobežot kažokzvēru audzēšanu.

• Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera (LTRK) valdības pārstāvjiem pieprasīta nekavējošu rīcību enerģētiskās krīzes pārvarēšanai, jo līdz šim piedāvātie atbalsta risinājumi esot nepietiekami un situācija energoresursu patērētājiem – gan uzņēmējiem, gan iedzīvotājiem – kritiska.

• Saeimas deputāts Romāns Naudiņš vērsies parlamenta Prezidijā ar iesniegumu par izstāšanās no Nacionālās apvienības (NA) Saeimas frakcijas, aģentūrai LETA pastāstīja Saeimas priekšsēde Ināra Mūrniece (NA). Politīķe, kuŗa arī pārstāv NA frakciju, norādīja, ka ir skumji, ka kollēģa

ir pieņēmis lēmumu atstāt frakciju. Mūrniece tāpat pauda nožēlu, ka nav personiski sanācis izrunāties ar Naudiņu un ka politīķis lēmumu esot pieņēmis bez aprunāšanās ar frakcijas kollēģām.

Ziņas sakopojis P. Karlsons

IN MEMORIAM

Andrievam Ezerģailim Mūžībā aizejot (10.12.1930. – 22.01.2022.)

Sērīgā svētdienā noliecu galvu vēsturiskās taisnības cīņtāja priekšā, viņam aizejot. Cīņtājs viņš bija.

Vēl labi atceros Baltijas studiju veicināšanas apvienības (AABS) konferenci Viskonsinas Universitātē Madisonā 1986. gada maijā, kuŗā Andrievs uzstājās ar provokatīvo referātu "Who Killed the Jews of Latvia?" Tas bija sākums viņa darbam pie holokausta izpētes, ko sākumā ne visi uzņēma pozitīvi. Taču viņa veikums bija tas, kas ļoti palīdzēja atspēkot nepatiesības laikā, kad Latvijā holokausta pētniecība saprotamu iemeslu dēļ tikai sākās. Viņa galvenās tēzes vēl arvien ir spēkā.

Par šo Andrieva referātu pēc konferences bija protesti trimdas sabiedrībā, pat no tolaik ALAS priekšsēža Aristīda Lamberga. (Vairas Viķes-Freibergas, AABS prezidentes un minētās konferences priekšsēdes, atbildes kopija, aizstāvēt akadēmisko brīvību iepretī Lamberga apsūdzībām, ir manā arhīvā.)

Tas bija toreiz. Galvenokārt paiteicities Andrieva izaicinājumam un izturībai esam tālāk, bet ne tuvu ne galā. Andrievs strikti noraidīja latviešu kolektīvo vainu holokausta. Viņš arī norādīja uz nacistiskās Vācijas un PSRS propagandas lomu kolektīvās vainas mīta radīšanā. Bet liktenis, ko piedzīvojis sagūstītajiem latviešu leģionāriem veltītais piemineklis Zēdelgemā liecina, ka šim mītam vēl arvien aug atvases, ar kuŗām mums arvien vēl jācinās.

Latvijas Okupācijas muzejs 2005. gadā izdeva viņa grāmatu

Nazi/Soviet Disinformation about the Holocaust in Nazi-Occupied Latvia: Daugavas Vanagi: Who Are They? – Revisited (Rīga, Latvijas Okupācijas muzeja biedrība, 2005, 215 pages), kas atspēkoja savulaik padomju propagandas izplatītās nepatiesības un apmelojumus par trimdas latviešu atbildību holokausta, uz ko diemžēl bija atsaukušies vairāki Rietumu vēsturnieki, tā radot mītu par "bezvāciešu holokaustu Latvijā." Man bija gods to rediģēt, un vēl arvien jūtos pagodināts, ka šī grāmata joprojām tiek minēta – protams, pretējā nozīmē – kā mēģinājums noliegt latviešu vainu holokausta.

Andriev, paldies par cīņu, paldies, par padarīto! Mums vēl daudz, daudz darba priekšā. Tu esi iedzinis vagu. Mums tā jāturpina.

Valters Nollendorfs

VĒSTNICĪBU ZIŅAS

KANADA. 19. janvārī notika Latvijas vēstniecības Kanadā organizēta Eiropas Savienības Grāmatu kluba Otavā tiešsaistes tikšanās ar latviešu rakstnieci Noru Ikstenu, iepazīstinot un daloties pārdomās par romānu "Mātes piens". Latvijas vēstnieks Kanadā Kārlis Eichenbaums, uzrunājot tikšanās dalībniekus, uzsvēra Latvijas literatūras un kultūras kopumā nozīmīgo lomu, iepazīstinot ar Latviju un latviešiem. Augstvērtīgi mākslas darbi kā "Mātes piens" palīdz arī izskaidrot Latvijas vēsturi, pat mūsu likteņgaitas, norādīja vēstnieks. Latvijas vēstniecībai pēdējos gados tā ir viena no darba prioritātēm, it īpaši rīkojot izstādes, filmu izrādes un literāros sarīkojumus. Vēstnieks Eichenbaums atgādināja par regulārajiem grāmatu dāvinājumiem dažādām Kanadas grāmatu krātuvēm, izsakot gandarījumu, ka 2021. gada rudenī sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku, apjomīgs sūtījums nonāca Kanadas Nacionālajā bibliotēkā un arhīvos (*Library and Archives Canada*), Otavas un Toronto pilsētu bibliotēkās. Šobrīd jaunākā tulkotā latviešu daļlīteratūra un izziņošā literatūra par Latviju ir pieejama plašam interesentu lokam. Sagādātās grāmatas ir gan latviski, gan arī angļiski un pat franciski.

Drīzumā Latvijā gaidāma arī mākslas filmas, kas veidota par romāna motīviem, pirmizrāde. Latvijas vēstniecība Kanadā pateicas rakstniecei Norai Ikstena par dalību sarīkojumā.

Nora Ikstena

JURIS
LORENCIS

Sākoties jaunajam, 2022. gadam, Latvijas mediji publicēja sabiedriskās domas pētījumu kompānijas SKDS aptaujas rezultātus. Tā veikta aizvadītā gada decembrī ar mērķi noskaidrot Latvijas iedzīvotāju uzticēšanos valsts institūcijām, kā arī augstāko amatpersonu darbības vērtējumu. Izrādās, Valsts prezidentu Egilu Levitu pozitīvi vērtē 22 % aptaujāto, negatīvi – 68 %, pārējiem 10 % nav viedokļa. Ne daudzi labāks ir ministru prezidenta Krišjāņa Kariņa darbības vērtējums: pozitīvi – 25 %, negatīvi – 67 %, nav viedokļa – 9 %. Un lai arī aptaujātie latvieši abas amatpersonas vērtē pozitīvāk nekā cittautieši, kopējie rezultāti nav patīkami. Nav iemesla neticēt šiem cipariem. Kaut vai tāpēc, ka SKDS pakalpojumus bieži izmanto arī valsts iestādes. Un tagad par citu SKDS veiktu aptauju, kas tika veikta pagājušā gada oktobrī. Izrādās, par piemērotāko Ministru prezidenta amatam Latvijas iedzīvotāji uzskata apcietināto bijušo Ventspils mēru Aivaru Lembergu (“Latvijai un Ventspilij”) – 36 % aptaujāto. Viņiem seko tagadējais Ministru prezidents Krišjānis Kariņš (“Jaunā Vienotība”) – 34 %, starptautiskās Šacha federācijas rīkotājdirektore Dana Reizniece-Ozola (bijusi Saeimas deputāte un ministre no Zaļo un Zemnieku savienības) – 28 %, aizsardzības ministrs Artis Pabriks (“Attīstībai/Par!”) – 26 %, ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs (“Jau-

nā Vienotība”) – 25 %. Kā izskaidrot paradoksu, ka it kā nemilēto Kariņš tik daudzi tomēr vēlētos redzēt Ministru prezidenta krēslā? Acimredzot cilvēki saprot, ka Kariņš ir darba rūķis, kurš šajos smagajos laikos vienkārši “velk vezumu”. Dara brīžiem nepatīkamas, bet tomēr vajadzīgas lietas.

Kaut kas dīvains notiek Latvijā. Uz mirkli iedomāsimies kādu Afrikas valsti, kurā neatkarīga sabiedriskās domas izpētes kompanija noskaidro – visnemilētākais politiķis ir prezidents, savukārt tas, kuru tauta vēlētos redzēt premjera krēslā, sēž cietumā. Ko mēs teiktu? Diktatūra! Zaļo un Zemnieku Savienība jau paspējusi apsolīt, ka tā neatbalstīs Levita pārvēlšanu uz nākamo pilnvaru termiņu. Partijas paziņojumā, kas izplatīts pērnā gada novembrī, lasāms: “Aizvien skaudrāk iezīmējās Valsts prezidenta Egila Levita kā valsts vadītāja līderības problēma. Acimredzams, ka valstij sarežģītos brīžos E. Levits vienkārši nespēj vai nevēlas pildīt savus Valsts prezidenta pienākumus un “pazūd aiz savas pils augstajiem mūriem”, nespējot adekvāti reaģēt uz notikumiem sabiedrībā”. Kāpēc ZZS tā rīkojas? Ne jau domājot par nākamajam prezidenta vēlēšanām, līdz tam vēl jāgaida pusotrs gads. Daudz tuvāks ir 14. Saeimas vēlēšanas, tās notiks pēc astoņiem mēnešiem, šī gada 1. oktobrī. Patiesībā ir skumji, ka

viena no latviskajām partijām zvejo bāsis uz prezidenta nepopulāritātes rēķina. It kā atbildot uz šo kritiku, intervijā portālam *delfi.lv* prezidents izteicās: “Ja politiķiem reitingi ir svarīgāki par lēmumiem, tas nozīmē – valdība skatās uz to, ko pilsoņi domā. Un šeit ir pilsoņa atbildība – viņam pašam ir jāpazīnās, ka populisms ved uz nekuriem, un diemžēl ir pierādījies, ka viena daļa sabiedrības to nesaprot”. Šiem vārdiem var piekrist. Un tomēr vismaz daļa no atbildības par pašreizējo situāciju jāuzņemas arī pašam prezidentam un viņa komandai. Pirmkārt, cilvēki sagaida aktīvāku Levita iesaistīšanos valsts dzīvē. 2008. un 2009. gados, kad Latvijai draudēja finanču katastrofa, faktiski bankrots, toreizējais prezidents Valdis Zatlers pats pēc savas iniciatīvas devās uz Briseli, lai runātu par atbalstu Latvijai. Viņa padomnieki regulāri piedalījās Ministru kabineta sēdēs, sevišķi izšķirošos brīžos klāt bija arī pats Zatlers. Šodien pamatoti tiek uzdots jautājums – varbūt prezidentam Levitam vajadzēja sekot Zatlera paraugam un 2020. gada nogalē personīgi kontrolēt, kā veicas ar Covid-19 vakcinu iepirkšanu. Diemžēl vēlāk izrādījās, ka valdība bija nogulējusi vakcinu iepirkumu, kas bija par iemeslu Veselības ministres Ilzes Viņķeles demisijai. Otrkārt, prezidentam jāpārņem izdevies atrast ceļu uz cilvēku sirdīm, uzrunāt tās. Covid-19 pandēmijas laikā

bijis mazāk novadu apmeklējumu un tikšanos ar cilvēkiem. Pavisam reti tikuši uzņemti ārzemju viesi. Tāpat prezidenta komanda nav pratusi komunicēt ar sabiedrību apstākļos, kad aizvien vairāk cilvēku informāciju smēļas nevis no laikrakstiem, televīzijas un radio, bet gan no interneta portāliem un sociālajiem tīkliem. Sabiedrisko attiecību eksperts Jurgis Liepnieks izteicies, ka “Levita kungs bija labs tiesnesis, taču labs politiķis, izrādās, viņš nav”. Es pats drīzāk sliecos pievienoties tiem, kuri apgalvo, ka “šis nav Levita laiks”. Viss būtu labi, ja Latvija līdzīgi Šveicei atrastos kaut kur Eiropas viducī, tālu no Krievijas un Putina. Prom no nelegālo migrantu pūļiem, kuri pulcējas pie Baltkrievijas robežas. Ja latvieši spētu samaksāt par augstajām enerģijas cenām. Un pats galvenais – ja nebūtu Covid-19 pandēmijas. Līdzīgs liktenis piemeklējis ASV prezidentu Baidenu, kuram atbalsts amerikāņu sabiedrībā gada laikā samazinājies no 56 % līdz 42 % un turpina krist. Mani joprojām nodarbina jautājums – kāpēc pēdējās prezidenta vēlēšanās Amerikai nācās izvēlēties starp Baidenu un Trampu? Vai tiešām 330 miljonus lielā nācija nespēja izvīzīt spēcīgākus, gados jaunākus kandidātus, uz kuriem var droši paļauties grūtos laikos? Baidenam šogad apritēs 80 gadu. Ja Tramps izlems kandidēt nākamajās prezidenta vēlēšanās, viņam tad būs 78 gadi.

Baraks Obama reiz izteicās, ka pasaules problēmas ceļas no “veciem vīriem, kuri neprot laikus paiet malā” (“old men, not getting out of the way”). Brīdī, kad Obama atstāja Balto namu, viņam bija 55 gadi.

Un tagad kāds privāts vērojums no malas, kas gan nepretendē uz socioloģiskas aptaujas objektivitāti. Aizvadītajos mēnešos radu, draugu un paziņu lokā intereses pēc esmu uzdevis vienu un to pašu jautājumu – kurš, jūsuprāt, šodien būtu pats piemērotākais Valsts prezidents? Parasti tiek minēti divi vārdi – aizsardzības ministrs Artis Pabriks un Eiropas parlamenta deputāts Roberts Zīle. Ar piebildi – kā mums šodien noderētu Vaira Vīķe-Freiberga! Un vēl kāda interesanta parādība – ja Zīles atbalstītāji nākamajās Saeimas vēlēšanās visi kā viens gatavi balsot par viņa pārstāvēto Nacionālo apvienību, tad to pašu nevar teikt par Pabriku partiju “Attīstībai/Par!”. Cilvēki uzskata, ka Pabrika vieta drīzāk būtu Nacionālajā apvienībā vai Zemnieku savienībā. Tā vien izskatās, ka Saeimas vēlēšanās mūs gaida ne viens vien pārsteigums.

Šī publikācija sagatavota ar Mediju atbalsta fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par publikācijas saturu atbild biedrība “Laiks-BL”

MAF
Mediju atbalsta fonds

SALLIJA
BENFELDE

Šogad, 20. janvārī, Tieslietu ministrija un Latvijas Okupācijas muzejs atklāja tēlnieka Gļebs Panteljejeva radīto Gunāra Astras piemiņai veltītu pieminekli “Neбайдies!”. Pieminekli atrodas Rīgā, Baumaņa skvērā (Brīvības iela 34) iepretim Apgabaltiesai – šajā ēkā 1983. gadā atradās Latvijas PSR Augstākā tiesa, kas Gunāru Astru notiesāja pirms 38 gadiem.

Latvijas neatkarības aizstāvi Gunāru Astru tiesāja divas reizes – 1961. un 1983. gadā. Ieslodzījumā viņš pavadīja 20 sava mūža gadus. 1988. gadā Astra tika amnestēts, bet pēc diviem mēnešiem miklainos apstākļos mira Ļeņingradas kara hospitālī. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas viņu attaisnoja abās lietās. Par leģendu nu jau kļuvis viņa teiktais 1983. gada 15. decembra tiesas sēdes pēdējā vārdā: “Es ticu, ka šis laiks izgaisīs kā ļauns murgs. Tas dod man spēku šeit stāvēt un elpot. Mūsu tauta ir daudz cietusi un tādēļ iemācījusies un pārcietis arī šo tumšo laiku.”

Taču domājot par šo dienu, 20. janvārī, kad Latvijā atceras 1991. gada janvāra barikāžu aizstāvjus un šogad tika atklāts

pieminekli Astram, gribas teikt: “Zeme, atveries! Vai tiešām ne virs zemes, ne debesīs nav soda, kas nāks pār Gunāra Astras piemiņas zaimotāju galvām?!” Jo skvērā bija sapulcējušies arī valdības un vakcinācijas pretinieki, kuri ar skaļu svilpšanu un ūjināšanu centās pārtraukt Valsts prezidenta Egila Levita un Tieslietu ministra runas atklāšanas laikā. Svilpēju vidū bija ne viens vien pandēmijas mēnešos populāritāti ieguvis protestētājs, – savvēstības teoriju un viltus ziņu izplatītājs. Tiesa gan, šo protestētāju vadoņi Gobzems un Šlers paši nebija ieradušies, bet tādi viņu tuvākie līdzgaitnieki un atbalstītāji, kā zivju konservu ražotājs Babris, brīnumūdens gatavotājs Pļaviņš un vēl daži aktivisti apmierināti noraudzījās trokšņojošajā ļaužu bariņā. Ne tobrīd, ne vēlāk, kad sociālajos tīklos sākās pārmetumu lavīna, adresēta tiem, kuri gribēja izjaukt pieminekļa atklāšanu, ne viņi, ne viņu atbalstītāji tā arī nesaprata (vai negribēja saprast), ka ar savu izturēšanos patiesībā ir zaimojuši Gunāra Astras piemiņu, ka bēres un piemiņas pasākumi nav tā vīeta un laiks, kad svilpt un aurot. Šim ļaužu baram

bija pilnīgi vienaldzīgs Valsts prezidenta teiktais, atklājot pieminekli: “Beidzot tas ir izveidots un novietots pašā Rīgas centrā pie vēsturiskās ēkas, kur Astra pirms vairāk nekā 38 gadiem tika notiesāts. Pie ēkas, kur padomju režīms sprieda tiesu par latviešu brīvības cīnītāju.” Viņi centās, cik vien spēja, lai Prezidenta teiktais nebūtu dzirdams. Tāpat viņi izturējās arī tieslietu ministra uzrunas laikā, izliekoties nezinām, ka pieminekli tapa, pateicoties ministra Jāņa Bordāna ierosinājumam un ministrijas atbalstam. Tieslietu ministra teiktais svilpējiem: “Savā ziņā man ir kauns un ir pazemojoši šeit stāvēt un dzirdēt, kā tautas daļa, kas ir apmāta un kuļa acimredzot ir okupantu pakalpiņi, vēlas izjaukt šo pasākumu, par kuļu Gunārs Astra ir cīnījies un miris. Kad es pirmo reizi uzzināju par Gunāru Astru, viņa drosmi un ziedošanos, aizstāvēt mūs – latviešus, tas mani dziļi skāra. Tas mani pamodināja.”

Protams, svilpējus un blāvējus tas nepamodināja, jo pandēmijas laiks un vēlēšanu gads viņu prāt ir istais brīdis, kad “gāzt valdību”, “gāzt režīmu” utt. Ir

skumji, ka šie cilvēki nesaprot un nezina, ka vārdu “režīms” lietojam, runājot par okupācijas laiku un to nemaz negrib saprast.

Demokratiskās valstīs valdības un politiķu kritika ir vajadzīga, lai pašu ievēlētie tautas pārstāvji neaizmirstu savus pienākumus, meklētu un atrastu labākos risinājumus tautai un valstij. Jā, arī Latvijas valdība ir kļūduļusies, vilcinājusies un brīžam tās lēmumi ir bijuši ne pārāk profesionāli un ir pelnījuši kritiku. Tomēr kritikai jābūt tikai tad, ja tā ir konstruktīva un racionāla, ja tā rosina diskusiju, liek atrast risinājumus. Ālēšanās un blāustīšanās labumu nenes, turklāt blāvēji veikli aizmirst, ka paši vien ir balsojuši par tiem, kuri šobrīd ir aizgājuši no savām Saeimas frakcijām, kuļu nostāja mainās līdzī vājam. Un traģiski ir tas, ka “režīma gāzēji” pat nemanā un nesaprot, kā veikli ar viņiem manipulē un vadoņu lomu ir uzņēmušies tie, kas neslēpj savas simpātijas pret agresīvi noskaņoto Krieviju, kuļa cenšas iegūt neatkarīgu valstu komandiera lomu un ir gatava izraisīt kaļu. Šie aktivisti nepamana vai izliekas nepamanām, ka nostājoties pret viņu iedo-

māto režīmu, viņi nostājas pret savu valsti, nevis pret kļūdām un neizdarību. Krievijas propaganda, pateicoties arī vietējo vadoņu alkām pēc varas par katru cenu, ir iekļuvusi viņu domāšanā un vada viņu ikdienas darbus.

Leģendārais dziesminieks, Nobela prēmijas laureāts Bobs Dilans ir teicis: “It may be the devil or it may be the Lord but you're gonna have to serve somebody.”

Mēdz sacīt, ka var neinteresēties par politiku, bet politika agri vai vēl interesēsies par tevi. Var uzskatīt, ka darītais un sacītais nepadara par kādas politikas piekritēju un atbalstītāju, bet patiesībā, dzīvojot sabiedrībā, izmantojot to, ko tā dod un prast no tās to, ko gribi saņemt, tu kalpo kādai idejai arī tad, ja nesaproti un negribi saprast. Atliek cerēt, ka šogad, ievēlot savus pārstāvjus Saeimā, to atcerēsies.

Šī publikācija sagatavota ar Mediju atbalsta fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par publikācijas saturu atbild biedrība “Laiks-BL”

MAF
Mediju atbalsta fonds

Piemīņas zaimotāji

FRAGMENTI NO TOPOŠĀS GRĀMATAS

LĀSMA
GAITNIECE

Kārļa Ulmaņa iniciatīva, kas nezaudē aktualitāti

Saruna ar skolotāju Vēsma Vītolu

Šķiet, neatradīsies uz pasaules tāda cilvēka, kuŗa personības veidošanā savu artavu nebūtu devuši pedagogi. Latvijā cilvēku, kuŗi ieguvuši augstāko pedagogisko izglītību, ir ļoti daudz. Krietni mazāks ir to pedagogu, kuŗi tiešām darbojas izglītības laukā. Turklāt – vai visi no viņiem pelnījuši lepni tikt dēvēti par skolotājiem... Kāpēc? Jo tas ir aicinājums, Dieva dots talants un mīlestība – šīs trīs lietas atklājas dažādos veidos, tostarp arī kā fantastiskas darba spējas, sevi netaupot, brīžiem pat sevi dedzinot.

Pie Sergeja Jēgera, mūsu slavenā kontrtenora, mīļās skolotājas Vēsma Vītolas ciemojos īpašā datumā – 2021. gada 20. oktobrī, kas sakrīt ar Sergeja Omas 81. dzimšanas dienu. Ir sagaidīts krāšņs rudens pilnbrieds, kad ierodas Vēsma nelielajā namā kas atrodas kādā no mazajām Pārdaugavas ieliņām. Ne mazāk krāšņs kā gadalaiks ir arī viņas gleznas – spilgtām krāsām, spēcīgiem otas triepieniem, dzīvi applicinošas. Ziedi un tauriņi ir skolotājas radošās daiļrades pamatmotīvi. “Tātad tomēr vasara, ne rudens,” – pie sevis nodomāju.

Zalves ielas namā, kur skolotāja dzīvo, laiks rit it kā citā dimensijā: šeit nav ne miņas no trokšņainās, steidzīgās Rīgas. Krūzēs tiek salieta smaržīga zaļu tēja, un mūsu saruna var sākties. “Tas bija 1995. gads, kad, sākoties ziemas brīvdienām, mans dēls Zigmunds no skolas atnesa 9. klases liecību ar divnieku. Abi ar vīru tolaik bijām bez darba, kas situāciju vērtā vēl drūmāku. Sapratu, ka dēlam jāmaina skola, tāpēc devos uz Rīgas Mūzikas internātskolu runāt ar direktori. Kāpēc šāda izvēle? Pirmkārt, Kalnciema iela atrodas tuvu Zalves ielai. Otrkārt, tur par latviešu valodas skolotāju strādāja Valda Dimze. Es viņu pazīnu,” savu skumjo stāstu iesāk Vēsma Vītola.

“Tad nu gāju ar savu puiku pie direktores runāt. Viņa negribēja dēlu ņemt, taču sāka iztaujāt mani – kāda man izglītība, par ko strādāju, ko protu.” Šķiet, Dievs apžēlojās, un Vēsma, kaut arī paudusi, ka nav gatava strādāt izglītības iestādē, pat pretojusies pierunāšanai, tieši tur dabūja zīmēšanas un mājturības skolotājas vietu, un arī viņas dēls tika uzņemts skolā. Darbs bija jāsāk uzreiz pēc ziemas brīvdienām, 11. janvārī. Tā viņi satikās – Zigmunds Vītols atsāka mācības 9. klasē, kur priekšā bija Sergejs Jēgers. “Sergejs un viņa klasesbiedrs Agris Raspopovs izlēma pie manis mācīties mājturību, tāpat nāca vecāko klašu skolēni. Viņi bija atsaucīgi; es jutu, ka esmu pieņemta – savējā. Pieņēma arī manu dēlu.”

Nākamā epizode, kas Vēsmai Vītolai labi palikusi prātā, arī ir izmisuma caurausta. “Tā paša gada pavasarī vienudien redzu, ka Sergejs sēž pie skolas uz soliņa. Sākam runāt, un viņš man atklāj,

Vēsma Vītola

ka apmeklējot Lilijas Stiebras aktiermeistarības kursu Maskavas ielā, taču ir paaugstināta mācību maksa, kas viņam nav *pa kabatai*. Jāmaksā 30 lati jeb 10 lati par katru mēnesi. Viņam tādas naudas nav, arī Oma no savas pastnieces aldiņas kursu izmaksas segt nevarēs,” atklāj Vēsma Vītola. “Pie sevis nodomāju – kā var būt tāda netaisnība?! Kā var būt, ka neviens viņam to naudu nevar iedot? Tik mērķtiecīgs cilvēkbērns, bet viņam naudas dēļ deguna priekšā aizveras durvis. Pārņācu mājās, pārskatīju savas krājāsītes saturu. Jā, ir! Būs Sergejam, par ko apmaksāt kursus. Toreiz kā joku sarunājām, ka viņš man naudu atdos, kad būs liels un slavens mākslinieks! Pirms vairākiem gadiem mūzikas namā “Daile” Sergejs šo gadījumu pastāstīja publiski.”

Kā nākamais atmiņu zibsnis no tā laika skolotājai palicis prātā 9. klases audzēkņu sarikojums skolas zālē, kuŗa, protams, dziedāja arī Sergejs. “Es klausījos un spēju tikai raudāt.”

Vēsma Vītola ar prieku atceras, ka skolas gados lielākā daļa pedagogu pret Sergeju Jēgeru un abām viņa māsām bija noskaņoti labvēlīgi. “Neparasti bija tas, ka skolotāja Žanete Valtere pret Sergeju izturējās kā audzēmate, pat gluodināja kreklus, taču māsas viņa nez kāpēc nepieņēma,” Vēsma atceras. “Es viņus nedalīju. Sanāca pat tā, ka biju Allai klases audzinātāja. Ja ar kaut ko netikām galā, teicu Sergejam, jo abas māsas viņu ļoti respektēja.”

Gan Sergejam Jēgeram, gan Vēsma Vītolas dēlam Zigmundam sākās vidusskola. “10. klasē notika liela traģēdija, pat divas. Tās mūs vienkārši satrieca. Puišu klasesbiedrene Inese Vilhelma izdarīja pašnāvību. Nenosargājām... Un neilgi pēc tam klasesbiedru Māri Zaļukalnu pieveica leikoze. Divas nāves.” Sergejs uzņēmās iniciatīvu, ka klasesbiedri abus pārāgri mirušos vairākkārt apmeklēja kapos; ar laiku Ineses kapavieta tika labiekārtota, uzstādīja pieminekli, tādā veidā saglabājot meitenes piemiņu. “Apziņa, ka dzīvība var būt tik trausla,

ka uz teātra izrādēm un koncertiem iešu kopā ar savu dēlu. Tas nav piepildījies, taču Dievs man to izkārtēja citā veidā – Sergejs bija tas, kuŗš vienmēr aicināja uz teātriem.”

Vēsma Vītola atzīst, ka tieši Sergejs ir tas cilvēks, kuŗš ietekmējis viņas mūzikālo gaumi. “Agrāk klausījos radio. Viņš man jautā, ko tu tur klausies? Atbildēju, ka man nav atskaņotāja, tāpēc klausos radio. Ilgi nebija jāgaida – Ziemassvētkos Sergejs man uzdāvināja gan atskaņotāju, gan mūzikas diskus,” viņa atceras. Vēl aizķēries prātā, ka bijušais audzēknis viņai atdevis grāmatu par slaveno grieķu operdziedātāju –

vanu, tāpēc Sergejs man teica, lai dodu savas gleznas. Atdevu visas, kas man tajā brīdī bija mājās, kādu duci. Citreiz, kad saslima Oma un nokļuva slimnīcā “Gaiļezers”, Sergejs atbrauca pie manis, lika no sienām noņemt gleznas, lai aizvestu uz slimnīcu, jo tās gaitenī izskatītos vienkārši briesmīgi. Es pati biju klāt, kad tika izņemtas, pie kuŗas sienas un kuŗā kabinetā kuŗu gleznu likt. *Mūsu ideja bija, lai ar skaistumu slimnīcas telpas izskatītos mājīgāk, lai cilvēki, ejot pa gaiteni, justos kaut mazliet labāk.* Tas droši vien arī izdevās, taču Omai ārsti diemžēl palīdzēt nespēja...” Jāpiebilst, ka Vēsma Vītolas gleznas rotā arī Ilģuciema cietuma sienas.

Abiem kopā – skolotājai Vītolai un viņas bijušajam audzēknim – izdevies paveikt lielu sirdsdarbu. Runa ir par labdarības akciju “Es mazā ziedā lielu mīlestību lieku”, kuŗas mērķis veselu 17 gadu garumā bija aicināt Latvijas māksliniekus ziedot savus mākslas darbus mūsu valsts skolām – katru gadu citai. Nosaukuma autore ir Vēsma Vītola, kuŗa savā grāmatplauktā pamanījusi dzejnieces Mirdzas Ķempes liriskas krājumiņu “Mīlestības koks”. Paņēmusi to rokās, viņa sāka šķirstīt, līdz pamanījusi rindas, kas šķita visiederīgākās: “Es mazā ziedā lielu mīlestību lieku”. Kur vēl piemērotāk!

“Īstenībā šīs iniciatīvas autors ir prezidents Kārlis Ulmanis, kuŗš savulaik ieteica skolām dāvināt grāmatas un mākslas priekšmetus,” viņa atklāj.

Lai mūsu saruna nebeigtos uz tik pesimistiskas nots, Vēsma Vītola atklāj vēl kādu interesantu epizodi, kuŗu Sergejs Jēgers jau sen ir aizmirsis. “Maziņš būdams, Sergejs brauca pie Marinas Kosteneckas. Viņš rakstniecei dziedāja un pat uzdāvināja kādu rotālietu. Pēc daudzjiem gadiem tiekoties, Marina Kostenecka jautāja, vai viņš to rotālietu vēl atceras. Nē, viņš neatcerējās, taču rakstniece to bija saglabājusi. Sergejs ir palīdzējis arī Marinai Kosteneckai.”

Atgriezoties pie Sergeja Jēgera un Vēsma Vītolas sirdsdarba – labdarības akcijas “Es mazā ziedā lielu mīlestību lieku”, jāpiebilst, ka nekas nav beidzies. Pandēmija apturējusi ne vienu vien labu iniciatīvu, taču tā nebūs mūžīgi. Kad atgriezīsies ierastais dzīves ritms, iesāktais uzņems jaunus apgriezienus, tiks turpināts. “Par spīti tam, ka nekad neesam reklamējušies ne televīzijā, ne citos medijos, bija vērojams, ka ar katru gadu akcijā piedalījās arvien vairāk mākslinieku. Pēdējos gados viņu skaits pārsniedza simtu. Pieļāuju, ka viens no stimuliem ir apziņa, ka skaistas lietas nevar cilvēkus padarīt sliktus, bet gluži pretēji – labākus, atvērtākus. Vide ir tā, kas veido personību,” pauž Vēsma Vītola. “Šīs lietas paliek mūžu mūžos, tāpēc jāļauj skaistumam palīdzēt. Apstāties nedrīkst.”

Sergejs Jēgers savā jaunajā ampluā pie skolotājas Vēsma Vītolas

ka cilvēks te ir un te pēkšņi viņa vairs nav, šiem skolā bērniem nāca ļoti ātri.”

Iespējams, tas sakrita ar laiku, kad izkristalizējās Sergeja Jēgera vērtību sistēma. Viena no viņa rakstura īpašībām ir patecība – ja kāds pasniedzis roku, palīdzējis. Skolotāja Vītola uzskata tā: “Ja kāds Sergejam ir kaut ko palīdzējis, viņš to atceras un cenšas atdarīt, cik vien var. Reiz Vecgada vakarā viņš man zvana un saka – Alla nobrauks garām. Jā, māsa atbrauca un atveda pilnu somu ar visādiem labumiem. Ar to varēju nokraut visu galdu un vēl palika pāri. Arī pēc manas slimšanas ar kovidu tiku lutināta. Ja vien Sergejs var, viņš gādā!”

Vēl viņai palicis prātā, ka laika posmā pirms pandēmijas Sergejs Jēgers gan viņu, gan vēl vairākus cilvēkus daudzkārt aicināja uz teātriem. Taču pirms tam bija posms, kad viņš uz teātri veda bērnu nama “Vita” (tur pats strādāja) audzēkņus. “Biju sapņojis,

soprānu Mariju Kallasu (*Μαρία Κάλλας*). “Tā bija grāmata, kas mani ļoti iespaidoja: vilku paralēles starp Kallasas *sūro likteni un savejo*.”

Protams, lielākais prieks skolotājai bija, kad viņa varēja baudīt savu audzēkņa uzstāšanos uz dažādām skatuvēm. Īpaši neaizmirstama atmiņā palikusi dziedātāja pirmā plašākā uzstāšanās kā kontrtenoram kopā ar diriģentu Andri Veismani Melngalvju namā, Vecrīgā. “Es sēdēju kā sastingusi. Baiļojos, kaut tikai, Dieva dēļ, kaut kas nenojūk! Tas bija koncerts, kuŗa gan Sergejs, gan Andris Veismanis dziedāja kā kontrtenori.”

Vēsma Vītola atklāj, ka viņu ļoti iespaidojusi krievu ezotēriķa Aleksandra Svijaša atziņa, ka gleznām ir jābūt nevis birojos, bet gan cietumos, skolās un slimnīcās. “Šo domu pastāstīju Sergejam, un viņš to pēc pāris gadiem arī īstenoja,” viņa atceras. “Mani “ievilka” labdarībā – esot pietrūcis dā-

LĪVA
KARLSONĒ

Līdz ar Jaunā gada pirmo dienu jauns cēliens sācies arī Pasaules brīvo latviešu apvienībai (PBLA), kuŗas vadībā stājies Pēteris Blumbergs, līdzšinējais Amerikas latviešu apvienības (ALA) priekšsēdis. To, ka kandidēs uz šo amatu, Blumbergs nolēmis apmēram pirms gada. Pēc sešiem veiksmīgiem gadiem ALA vadībā – ar Latvijas Simtgades svinību pasākumiem, dažādu jaunu projektu un *Spotlight Latvia* ekonomikas foruma izveidi, ar spējīgas komandas savākšanu ap sevi, šķitīs, ka ir laiks zināšanas un pieredzi “eksportēt” arī uz PBLA.

Ar jauno PBLA vadītāju pārrunājām viņa ieceres organizācijas iekšējās pārmaiņas, prioritāros darbus un projektus 2022. gadā, filozofiskas atšķirības Amerikas un Eiropas latviešu domāšanas veidā un PBLA “ģeografijas” paplašināšanu.

Tikai pērn rudenī pabeidzāt darbu Amerikas latviešu apvienībā, bet ar šo gadu esat kļūvis par vadītāju Pasaules brīvo latviešu apvienībai. Vai sanāca “atvilkt elpu?”

Vareja būt ilgāks laiks atpūtai, jo parasti ALAs kongresi notiek pavasarī, bet aizvadītais, kuŗā plānoju atstāt priekšsēža amatu, pandēmijas dēļ tika pārlūkts uz rudenī. Normālos apstākļos mana atpūta būtu bijusi visu vasaru un rudenī. Bet pāriet no ALAs uz PBLA vadišanu nebija grūti, jo abu organizāciju misijas ir līdzīgas.

Jaunajā PBLA valdē un, piemēram, kasiera un Kultūras fonda priekšsēža amatos Amerikas latvieši pārstāvēti plaši. Arī vicepriekšsēdis Mārtiņš Andersons ir no ALA. Vai tas palīdzēs sasniegt ieceres, ar kuŗām stājaties jaunajā amatā?

Jau kopš PBLA dibināšanas ALA ir piecas vietas valdē. Pārējām lielajām daliborganizācijām – pa trim. Varētu teikt, ka Amerikas latviešiem vienmēr bijusi mazliet lielāka teikšana, bet tas gluži tā nav istenojies. Pēc manas pieredzes, PBLA mēģina darboties ar konsensusa pieeju. Nav balsojumu, kur nostājas astoņi pret septiņiem.

Tas, ka prezidijā ir divi Amerikas pārstāvi – es un Mārtiņš Andersons – ir mazliet neierasti. Šajā gadījumā tā vienkārši sanāca – mēs abi tikām nominēti, piekritām kandidēt un tikām ievēlēti. Tā ir demokrātija – mēs nevaram spiest citiem kandidēt, un valdei acimredzot bija pieņemams, ka mēs abi nākam no ASV. Nereti organizācijas skatās nevis uz ģeografiju, bet to, kuŗi konkrētajā brīdī ir spējīgākie cilvēki šiem amatiem. Mārtiņam Andersonam ir iespaidīgs CV, esmu pārliecināts, ka viņš būs ļoti spējīgs šajā amatā. Es kā priekšsēdis vēlos rosināt diskusiju par iespējamu prezidiju paplašināšanu ar vēl vienu viceprezidentu, iespējams, izraugoties pēc reģionālā principa. Otrā iespēja – mēs varētu aizņemties ideju no Diasporas konsultāti-

vās padomes par rotējošajiem nepastāvīgajiem valdes locekļiem. Tur es vēlētos piesaistīt kādu, kuŗš dzīvo Rīgā, lai tādējādi apliecinātu, ka arī Latvija ir daļa no Pasaules Brīvo latviešu apvienības.

Manas pilnvaras šajā amatā tikai tikko sākušās, tādēļ ir mazliet par agru prognozēt, kā šīs idejas attīstīsies, bet es ceru šajā jomā visai drīz kaut ko iesākt.

Vai PBLA darbībā saredzat vēl kādas pārmaiņas?

Mana priekštece PBLA priekšsēdes amatā Kristīne Saulīte dzīvo Rīgā, bet pandēmijas dēļ

panākumiem, strādājot ALA. Es ceru līdzīgā veidā vadīt arī PBLA.

Mēs apsveram iespēju arī ieviest konsultatīvo padomi, kuŗā būtu dažādu jomu lietpratēji, kas palīdzētu, piemēram, formulēt nostāju īpašos jautājumos. Ļoti noderētu lietpratēji, piemēram, augstākās izglītības jautājumos, kas mūs konsultētu. Šī ideja vēl ir pārrunu procesā.

Kā žurnāliste diasporas jautājumos strādāju vien divus gadus. Pa šo laiku radies iespaids, ka starp Eiropas un Amerikas latviešiem pastāv

šana vairāk orientēta uz to, kā mēs varam palīdzēt Latvijai. Mēs sūtām ziedojumus daudzbrūnu ģimenēm utt. Nevēlos veidot stereotipus, bet, manuprāt, Eiropā vairāk valda domāšana – ko Latvija var dot mums? Mūsu skolām, mūsu sarīkojumiem.

“Tilts” ir tas, ka mēs varam mācīties viens no otra. Es domāju, ka Latvijas valsts vēlas, lai Eiropas latviešu organizācijas kļūtu patstāvīgākas, mazāk atkarīgas no valdības, ka skolās vecāki vienkārši maksā lielākas skolas maksas un nesagaida lielas subsīdijas no Rīgas. Bet arī

Trīs jūru iniciatīvas samitam, kas jūnijā notiks Rīgā.

Taču ir vēl divi jauni izaicinājumi, kam būs jāpievērš uzmanība. Viens ir drošības jautājums. Varbūt ne Latvijā, taču citviet Eiropā jūtamas simpatijas pret Krievijas aktivitātēm. Es kā ALA pārstāvis ceru šo jautājumu uzsvert Amerikas politiķiem un runāt par to arī Latvijā.

Otrs – “iznākšana” no pandēmijas laika. PBLA kopā ar daliborganizācijām būs aktīvi jāveicina cilvēku atgriešanās latviešu sabiedrībā. Īpaši man rūp jaunieši. Piemēram, Amerikas latviešu jaunatnes apvienība divus gadus pēc kārtas ir atcēlusi savu gada sapulci, kas parasti bija arī liela ballīte, kur Amerikas latviešu jaunieši sabrauca, lai labi pavadītu laiku, taču – arī lai pārrunātu nopietnas tēmas. Jau divus gadus nācies atcelt arī dažādas sporta meistarsacīkstes, kas tradicionāli piesaista daudz jauniešu. Tāpēc ir jautājums, kas notiks ar šiem jauniešiem? Man ir idejas, ko darīt, bet tas būs liels izaicinājums.

Par Latvijas valsts diasporas politiku – kuŗās jomās to vērtējat ar plūsa zīmi un kuŗās gribat redzēt lielāku progresu?

Pamatā viss iet labi. Mēs jūtamies iesaistīti, un mūsu viedoklis tiek uzklausīts un novērtēts. Tas ir, pateicoties Diasporas likumam un aktīvai diasporas vēstniecei Elitas Gaveles darbībai. Man nav īpašu sūdzību.

Mēs ceram nākamajos mēnešos rīkot tikšanās ar Izglītības un Kultūras ministriju, ar kuŗām mums ir visvairāk saistības.

Dzīvojot Vašingtonā, gadu gaitā bijusi iespēja satikt daudzus Latvijas ministrus, Saeimas deputātus, arī prezidentus, premjērus, vēstniekus. Man un manam vietniekam ir labi kontakti Rīgā, tāpēc sadarbība ar Latvijas valsts pārstāvjiem varētu būt viena no stiprajām pusēm jaunajai PBLA komandai.

Aizvadītajās desmitgadēs lielas latviešu kopienas izveidojušas ļoti daudzās pasaules valstīs – vai ir iecere paplašināt PBLA aktīvo dalībnieku “ģeografiju”?

PBLA ir organizāciju apvienība. Mūsu daliborganizācijas aktīvi pieņem jaunus dalībniekus. Zinu, ka Eiropas latviešu apvienība katru gadu pieņem vienu vai divus jaunus biedrus. Amerikas dienvidos pēdējos gados uzplaukušas vairākas jaunas organizācijas. “Kanadieši” stāsta, ka viņiem pēkšņi Edmontonā, kas ir Kanadas rietumos, radusies jauna, aktīva latviešu sabiedrība. “Austrālieši” stāsta, ka Jaunzēlande ir atkal “atdzīvojusies”. Tātad mēs zinām par šo fenomenu, un PBLA piedalās tā attīstībā caur savām daliborganizācijām. Mēs, protams, esam laimīgi, ka dažādās vietās pasaulē veidojas jaunas cilvēku grupas, kas ieinteresētas latvietībā.

Publikācija tapusi sadarbībā ar portālu *latviesi.com*.

Foto: Irimurs Subhankulovs

Pēteris Blumbergs: “Vēsturiski atskatoties, Eiropas latviešu apvienība (ELA) pirms 65 gadiem bija viena no PBLA dibinātājām – kopā ar ALA. No šāda skatupunkta, starp Eiropas un Amerikas latviešiem ir bijusi ilggadēja draudzība. Pēdējos desmit gados izveidojusies drīzāk filozofiska atšķirība. Amerikā, kur ir vairāk “vecās trimdas” latviešu, kas droši vien ir mazliet turīgāki, domāšana vairāk orientēta uz to, kā mēs varam palīdzēt Latvijai. Mēs sūtām ziedojumus daudzbrūnu ģimenēm utt. Nevēlos veidot stereotipus, bet, manuprāt, Eiropā vairāk valda domāšana – ko Latvija var dot mums?”

PBLA biedri nevarēja no ārzemēm tikt uz Latviju. Tāpēc, man šķiet, ka Kristīne uzņēmas diezgan daudz darba, ko veica pati. Es ceru vadīt PBLA vairāk kā komandu, protams, ar caurspīdīgumu un komunikāciju. Strādāt pie tā, lai visi jūtas sadzirdēti.

Esmu iesācis tikties ar visu PBLA daliborganizāciju pārstāvjiem. Vēlos saprast, kādas ir viņu prioritātes un ko viņi sagaida no PBLA biroja, lai palīdzētu tās īstenot.

Otra ļoti būtiska lieta – man ir jāatrod un jāpārliecina vislabākie cilvēki nākt manā komandā! Tas bija viens no maniem lielākajiem

zināma “rīvēšanās”. Vai šis vērojums atbilst īstenībai, ja tā ir – vai saredzat kādu “tiltu” starp abām pusēm?

Šai temai mēs varētu vēltīt atsevišķu interviju. Vēsturiski atskatoties, Eiropas latviešu apvienība (ELA) pirms 65 gadiem bija viena no PBLA dibinātājām – kopā ar ALA. No šāda skatupunkta, starp Eiropas un Amerikas latviešiem ir bijusi ilggadēja draudzība.

Pēdējos desmit gados izveidojusies drīzāk filozofiska atšķirība. Amerikā, kur ir vairāk “vecās trimdas” latviešu, kas droši vien ir mazliet turīgāki, domā-

Amerikas latvieši var mācīties. Mēs nedrīkstam būt pārāk lepnī, jo var pienākt laiks, kad ASV un Kanadas latviešiem arī vajadzēs lielāku palīdzību no Latvijas.

Tā ir vienīgā atšķirība, ko starp Amerikas un Eiropas latviešiem saredzu, jo, kad “eiropieši” un “amerikāņi” satiekas, tad visi ir labi draugi. Dziesmu svētkos Toronto pirms diviem gadiem bija ļoti daudz latviešu no Īrijas, Lielbritānijas, Vācijas. Ceru, ka viņi būs arī Minesotas Dziesmu svētkos, savukārt *Eslingenas* 75 svētkos Vācijā ieradīsies daudz vienu no ASV un Kanadas.

Amerikas un Eiropas latvieši sadarbojas arī organizāciju līmenī. ELA pārstāvis piedalījās ALA 70. kongresā Čikāgā. Savukārt man jau bija nopirkta biļete lidojumam uz ELA gada sapulci 2020. gadā, ko tomēr nācās atcelt pandēmijas dēļ.

Tātad –no personiskā viedokļa mēs visi esam draudzīgi ārzemju latvieši!

Kādi ir jūsu tuvākie plāni, projekti, ko PBLA vēlaties īstenot šajā gadā?

Ir daži uzdevumi, kas jau iesākti un kuŗus turpināsim, tostarp gatavošanās Saeimas vēlēšanām – izplatīt par to informāciju, veicināt ārzemju latviešu piedalīšanos. Mēs arī gatavojamies Dziesmu svētkiem Minesotā – vēlamies tos atbalstīt un piedalīties. Gatavojamies

INGUNA
DAUKSTE-SILASPROĢE

“Mans gurdais ceļnieks, nāc mājās atpakaļ!”

Dzejniekam, rakstniekam, esejistam, kultūrvēsturniekam un zinātniekam Andrejam Johansonam – 100!

Par Andreju Johansonu (1922–1983), sagaidot viņa astoņdesmito dzimšanas dienu, reiz teikts – Rīgas svārku mūžam nenovalkātājs, vēstures iedzīvinātājs, dzejnieks, mūžam rīdzinieks. Šie vārdi precīzi izteic erudīto Andreja Johansona personību un precīzi iezīmē dzīves nozīmīgāko telpu – Rīgu. Stokholmā viņu dēvējuši arī par Stokholmas Misiņu.

Andrejs Johansons rakstniecībā ienāca kā ģimnazists, jau 20. gs. 30. gadu otrajā pusē lasāmas pirmās publikācijas, apceres par mākslu. Skolas gados darbojās žurnāla “Skolu Dzīve” redakcijā kopā ar savu draugu un klasesbiedru Oļģertu Kroderu, kurš viņu raksturojis šādi: “Dzejnieks gan savā būtībā, gan īstenībā, dziļi nopietns jauneklis, sevī noslēgts, kaut pret ārpusauli labestīgs. Protams, arī īstens romantiķis”. 1939. gadā, kad Andrejam Johansonam bija septiņpadsmit gadu, iznāca Dž. G. Bairona “Manfrēds” tulkojums, daži angļu atdzejas paraugi iekļauti “Angļu dzejas antoloģijā” (1940), 1941. gada Ziemassvētkos apgāds “Zelta Abele” izdeva Anšlava Eglīša un Andreja Johansona kopdzejas krājumu “Mijkresli”.

1940. gada vasarā Andrejs Johansons uzsāka studijas Latvijas Universitātē, taču, mainoties varām, studijas pārtrauca. 20. gs. 40. gadu pirmajā pusē strādāja laikrakstā “Tēvija”, publicēja dzejoļus, dažus īsprozas darbus, recenzijas par jaunākajām grāmatām, slejā *Rakstnieki dzīvē* lasāmi latviešu rakstnieku, dzejnieku un mākslinieku portretējumi, apliecinot jaunā autora spējas, trāpīgi raksturot cilvēku personības. 1944. gadā Rīgā viņa sakārtojumā iznāca latviešu dzejas antoloģija “Pasaules vērtos”.

Redaktore Dagnija Šleiere atminas straujo pārmaiņu laiku un Andreju Johansonu, rakstot: “Dzīve frontes aizmugurē gan vēl uzstāta pa vilnim, bet pamata noskaņojums bija bezcerība, nākotnes perspektīvu trūkums. Andreja Johansona dzejā blakus mīlestības motīvam – no straujas aizrautības līdz liegam maigumam – vijas nāves jausmas, laikmeta krēslainums uztverts jauna dzejoļu krājuma virsrakstā KRĒSLAINIE SPOGUĻI (dzejoļu krājums ar Veronikas Strēlertes gādību iznāca vien 1984. gadā, jau pēc Andreja Johansona nāves). Tam vajadzēja iznākt Ernesta Kreišmaņa apgādā 1944. g. vasarā. Ar klusu patētiku par sīksto turēšanos pie dienu un darba rituma vēstī Latvijas vērtspapīru (agr. valsts papīru) spiestuves zīmogs uz aplauztā krājuma novilkuma lapiņām: “II korektūras apstiprināšanai 1944. g. 3. VII”. Šī mēneša beigās krita Jelgava, dzīve sabruka, uz rietumiem vēlās bēgļu vilņi. Andrejs Johansons ar latviešu leģiona ģenerālinspektora štābu, kuŗā paglābts, ieskaitīts ar cita dzejnieka, pulkv. Aleksandra Plensnera gādību, atstāj Rīgu, nezinādams, ka to vairs neredzēs, un nonāk Liepājā. Ar frontes laikraksta “Daugavas Va-

nagi” redakciju tur ierodas arī Veronika Strēlerte, un no šī brīža viņu gaitas vairs mūža laikā nešķiras.”

1944. gada novembrī Andrejs Johansons ar Veroniku Strēlerti nonāca Berlīnē, kur darbojās “Daugavas Vanagi” redakcijā. 1944. gada beigās un 1945. gada sākumā Berlīnē kļuva par latviešu inteliģences lielāko centru Vācijā, tur darbojās bēgļu informācijas centrs, atradās palīdzības iestādes, izdoti latviešu laikraksti “Latvju Bals” (1944–1945), turpināja iznākt laikraksts “Daugavas Vanagi”, ilustrēts mēnešraksts kaŗavīriem “Latvieši cīņās” un “Junda”, notika literāri mūzikāli sarīkojumi, teātra izrādes. Arī dzejnieki Veronika Strēlerte un Andrejs Johansons iesaistās kultūras norisēs. Šajos dažos Vācijā pavadītajos mēnešos dzejnieki piedzīvoja bīstamas situācijas, arī ugunīgo Berlīnes bombardēšanu un nāvējošos gaisa uzlidojumus. 1945. gada martā Andreju Johansonu komandēja atpakaļ uz Kurzemi. 1945. gada 6. martā Svinemindē Andrejs Johansons un Veronika Strēlerte kāpa uz kuģa “Deutschland”, lai atgrieztos Kurzemē.

Nodzīvojuši Kurzemē divus mēnešus, piedalījušies dažos literāros sarīkojumos, 1945. gada 8. maijā Veronika Strēlerte un Andrejs Johansons vienā laivā atstāja Kurzemi, nonāca Gotlandē un katrs devās savās ikdienas darba gaitās – Andrejs Johansons sākotnēji strādāja dārzniecībā Stokholmas apkārtnē (*Vendelsö*).

1945. gada 11. septembra vēstulē (vēstule glabājas Rakstniecības un mūzikas mūzejā Veronikas Strēlertes kolekcijā) viņš Veronikai Strēlertei rakstīja: “Vakar aprakņāju prāvus laukus un pēc tam iestādīju atkal ap 1000 zemeņu. Šorīt nēmos tās aplaistīdams, bet pēc tam bez žēlastības izvācu no siltumnicas visus tomātus – gan zaļus, gan sarkanus. [...] Vakaros laiks ir ļoti dzestr; zem melnajām, zvaigžņotajām debesīm pāri laukiem mutuļo bieza migla. Ir rudens – sāk gribēties uz pilsētu. Bet kas mūs tur gaida? Trauki? Tie ir riebīgi. Un tomēr es nedz skumstu, nedz baiļojos – pat nedomāju

par nākošajām dienām.” 1945. gada rudenī citā vēstulē Andrejs Johansons rakstīja: “Drīz būs gads, kamēr esmu projām no mājām. [...] Mājās pārņākdami, mēs gribēsim atkal pazīt savas sejas senajos spoguļos. Bet vai tas vairs izdosies? Šaubos.”

Jaunajiem pārbraucējiem dzīve zviedru zemē jāsāk ar fizisku darbu. Pēc dažiem mēnešiem gan Andrejs Johansons sāk darboties baltiešu informācijas žurnālā “Baltic Review”, kādu laiku ir Zviedrijas latviešu laikraksta “Latvju Vārds” redaktors, kaut ar savu vārdu nekad šo laikrakstu nav parakstījis.

1946. gadā Andrejs Johansons un Veronika Strēlerte noīrēja istabu Stokholmas dienvidu priekšpilsētā, Hēgerstenas pakalnē,

apkārtnē, kur jaunbūvēto strādnieku kvartālu mazajos dzīvokļos apmetušies jau diezgan daudz latviešu. Vēl neviens nespēj īsti pieņemt domu par nepārredzami ilgiem trimdas gadiem. 1947. gada oktobrī piedzimst dēls Pāvils.

Kad 1948. gadā pēc Andreja Eglīša iniciatīvas sāk iznākt mēnešraksts “Ceļa Zīmes”, Andrejs Johansons iesaistās tā darbā. Taču ikdienas iztikas nodrošināšanai nākas strādāt Stokholmas galvenajā pastā par vēstuļu un naudas šķirotāju. 1949. gadā viņš raksta Aleksandram Plensneram: “Tagad jau veselu mēnesi esmu Stokholmas Karaliskā pasta darbinieks, resp., Zviedrijas kroņa čīnavnieks, un Struņķis (gleznotājs Niklāvs Strunke) mani biedē, ka drīz es iegūšot arī attiecīgu mentalitāti; pazīmes jau esot manāmas. Palikšana šai vietā nav garantēta, bet varbūt kādu laiku izdosies noturēties. Darbs nav no grūtajiem, un galvenais – brīva laika ir diezgan daudz, tā ka esmu atsācis rakstīt par dzejoļus.”

Apbrīnas vērts ir fakts, kā Andrejs Johansons, Latvijā beidzis ģimnaziju un aizsācis studijas Latvijas Universitātē, nonācis Zviedrijā kā Otrā pasaules kaŗa bēglis, kur pašam bija jānodrošina iztika, ikdienas rūpes par ģimeni, faktiski jāveido visa dzīve no jauna citā valodas vidē, spēja soli pa solim mērķtiecīgi virzīties akadēmiskajā ceļā – līdz reliģijas vēstures doktoram (1964) un mācībspēkam Stokholmas Universitātē.

1957. gada 7. augustā klasesbiedram Richardam Lapsam uz Rīgu viņš rakstīja: “1945. gadā visu vasaru un rudenī nostrādāju par puisi pie kāda dārznieka (praktiski, tā sakot, gandrīz tikai par vēderu un pajumti); citu vasaru skaldīju akmeņus un vedu granti kādam pusdullam būvmeistaram (tas gan labi samaksāja); divas vasaras strādāju pa naktīm saldējuma fabrikā. Īsti ir tā, ka pilnīgi uz “balto krādziņu” esmu pārgājis tikai dažos pēdējos gados.” 19. septembrī viņš stāstīja tālāk: “Izmisīgi cenšos virzīt uz priekšu oficiālās studijas augstskolā, bet saraustītais dienas ritms tās nekādi neveicina: koncentrētais darbs tramvaju hallē, mājas darbi (arī sieva visu dienu strādā ārpus mājas – kādā kantori), dažādi gadījuma darbi (galvenā kārtā korektūru lasīšana) veicina vienīgi materiālo, bet ne garīgo labklājību.”

Pavasariņā 1964. gada 9. maijā (kopš ierašanās Zviedrijā 1945. gada 9. maija rītā bija aizritējuši 19 gadi!) Stokholmā Universitātes auditorijā pulcējās liela daļa latviešu inteliģences, arī atbraucēji no akadēmiskās Upsalas. Tā bija liela diena. Doktora gradu reliģiju vēsturē ieguva Andrejs Johansons. Todien klāt bija dzejniece Veronika Strēlerte un dēls Pāvils. Nav šaubu, ka, pateicoties ģimenes atbalstam un sapratnei, īpaši dzejniece Veronikas Strēlertes līdzdzīvošanai, viņš sasniegda šo augsto zinātnisko apvārsni.

(Turpinājums 9. lpp.)

Ar Veroniku Strēlerti un Pāvilu ap 1963. – 64. gadu

TRIMDAS PERSONĪBU PAŠPORTRETI

VELTA TOMA

2022. gada 31. janvārī
Veltai Tomai
110. dzimšanas diena

Sēzemes dzejniece Velta Toma dzimusi 1912. gada 31. janvārī Neretas pagasta Šausmānos. Mācījās Neretas Pēterā-Pāvila pamatskolā, tad Jēkabpils ģimnazijā un Zeltmata dramaturģijas kursus. Personīgās drošības apsvērumu dēļ 1944. gada 9. jūlijā devās bēgļu gaitās uz Vāciju, bet 1950. gados izceļoja uz Kanadu.

Mūžībā Velta Toma aizgāja 1999. gada 24. septembrī trimdās mītnes zemē Kanadā, Toronto. Pēc daudzus gadus iepriekš dzejnieces izteiktās vēlēšanās 1999. gada 30. oktobrī Veltas Tomas pelni tika apbedīti Neretā, Kesteru kapsētā ģimenes kapos līdzās mātei un brālim.

Kopumā dzejniece ir izdevusi deviņus dzejas krājumus: "Minējums", vienīgais, kas izdots pirmskaŗa Latvijā, Rīgā, nāca klajā 1943. gadā. Visi pārējie darbi izdoti trimdā: "Latvieša sieva" (1946), "Sēzemes sestdiena" (1953), "Vēl" (1959), "Mūžīgā spēle" (1960), "Aldaune" (romāns, 1960. pirmizdevums trimdā, atkārtoti Latvijā 1991. gadā), "Dziļumā jāpārtop" (1963), "Sērdienes spēks" (1969), "Pēc uguns" (1975). Krājums "Maize no mājām" (1980) iznāca Latvijā kā visu iepriekšējo dzejas krājumu izlases kopums. Krājumā kā atsevišķs darbs ievietota arī Veltas Tomas poēma "Sēzemes sestdiena".

Velta Toma 1992. gadā kļuva par Latvijas Zinātņu akadēmijas goda locekli literātūrā, bet 1995. gadā par nopelniem Latvijas labā iecelta par Triju Zvaigžņu Ordeņa virsnieci.

*Ja es gleznotu
Ja mana roka vadītu otu,
Es kaleidoskopisku portretu dotu.*

*Aizmugurē saules mirgā āres,
govis bizo,
vidū ganīte pakulu palsām
bizēm,
bālu vaigu, izbrīnu acu lokā,
smilgu ar savērtām zemenēm
rokā...*

*Bez rikstes, vijamu vanagzirņu
vainadziņu –
Vakarā uz jaunā Bleša sēdētū
viņa,*

*Aiz bailēm lūpā kožot,
Bet brāļiem pakaļ auļos jožot,
Zirgus upē ar baltu miglas
pienu dzirdināt.*

*Paaugušai liktu vasaras klētiņu
aizmugurē,
jasmīnu klēpi no lieveņa
priekšas lai tura rokās;*

*vai zirgudārza mežarozes,
vai riekšavas mālābolu,
vai krasta lazdu riekstu...*

*Klēts iekšskatā linu palagu
uzsegtu*

*ar saules smaržu sūrstošiem
siena laika pleciem;
dziļi naktī viņa ar māsiņu
čukstētos –
brīžiem sirds bailēs skaļi puks-
tētū:*

*klētsaugšas šķirstā žurkas jan-
dāliņu diētu,
līdz tālu un reti suņi rietu –*

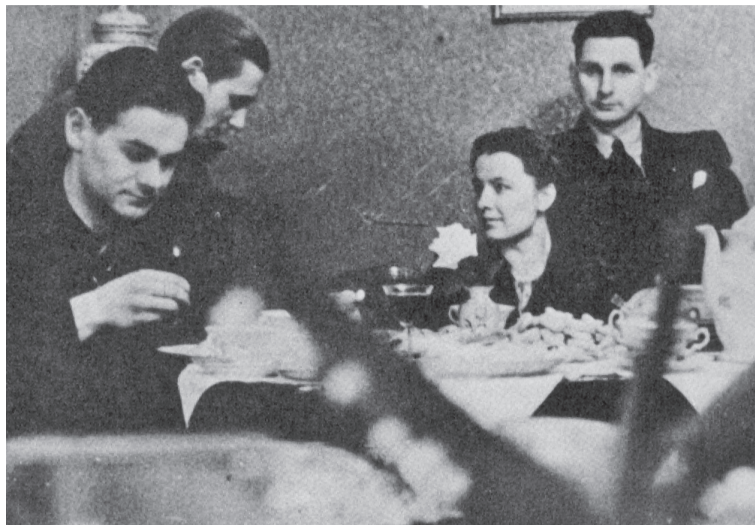
*Uztrieptu smilšainu Jēkabpils
ielu,*

*ģimnazijas Balto, Sarkano un
Žīdu māju,*

*Internātu, toreiz milzu lielu,
pusaudzes izēstu mājturīb-
nieču ievārijuma podu*

*liktu aizmugurē par negodu
kā lielu pieci mīnusu uzveša-
nās*

*par neatlautu iešanu uz kino,
direktoram neziņojot.*

Velta Toma savā Rīgas dzīvoklī 1942. gadā. No kreisās: Andrejs Johansons, Andrejs Eglītis, Velta Toma un Anslavs Eglītis

*Trieptu debesis Daugavu, ejot
ledum,
salu ar ievām, kur lakstīgalas
nedus –*

*meiteni visa izsalkušu, par
bālu, par tievu,
reizēm niķu pilnu Tomiņu.
atkal sapņainu, ar ātri mainīgu
omu,*

*naktīs pēc pazaudētā tēva raudot
mīlestības sāpju nojautās.*

*Liktu ēnoties Rīgas torņiem,
namiem lieliem,
Grīziņkalnam tuvam, Krāso-
tāju ielai,*

*smuidra meitene vilktu ragavi-
ņas*

*no stacijas ar mātes sūtīto
maizi no mājām –*

*Sniegā sabristās, nosalušās,
Dailes teātri vakarā viņa sil-
dītu kājas*

*Dievu un Cilvēku gaismā, Trej-
meitiņu dziesmās,*

*Mīlas un viltus liesmās.
Pilsēta un lauki juku jukām
irgotu,*

*sejas, viepli, vārdi, jūtas
gan iecirstas, gan smalki šūtas
ap meiteni klejotu kā tirgū:
meklējot saimnieku, pērkot
pūra zirgu.*

*Atrastos Jāņu zāļu klēpis
It kā Daugavmalā, it kā mūs-
māju pļavu galā:*

*Sieru, sieru, alu, alu!
Zilzāļu vainagā, naktsvijolēm
saujās.*

*Ōzola zarus, pīpenes kā Gaujā
kaisītu Susējā: ligo mana jau-
nība!*

*Bizēm ap galvu, jauna mēness
pilnatņu vaigu
gandrīz kā māte jaunībā, maiga.*

*Sarkanmelno kaŗa dārdos
vilktu viņai apkārt asiņu švi-
kas,*

*dārgu kritušo vārdus, rokas iz-
misumā dīkas*

*par želotajām padarītu, asaras
lietu:*

bāliņš kaŗā ietu...

*Kritušie, dzīvie, mocītie, brīvie –
Berlīnes drupās par ziemcieti*

*sevi pazītu nepazudusi bēgle,
posta gaudās un klusumā
ar akmentiņu un šķembu pa-
galvi dusot –*

*Var rakstīt milzu burtiem:
MĪLESTĪBA,*

*Vai aizmugurē rādīt dzimtenes
kapus – brāļi,*

*Māte, mīļie dus tai zemē un
smiltī, tālumā.*

*Nāve nāk tikai viņas dzejā,
skatiet rozes rokās, smaidu it
kā bērna sejā –*

*Aizsaules nojautās, drosmē aiz
bailēm,*

*kā sprieksts pelnos, viņā ne-
uzdota ciņa gail.*

*Laikmets ir kroplīgs, baigs,
uzgleznots vairs nepatīktu vi-
ņas vaigs,*

*giedrās sākumā saules plūsmas,
kas gaismā garoja, ritmos plū-
da,*

*skaldītos atkal kā rūda,
viela un veidi, bez jūsmas,
kas piemīt pabeigtībai.*

*Viņa izskatītos it kā par jaunu
aizsākta un nepabeigta izteikt –
starp labu un ļaunu,*

*starp sākumu un beigām,
naīva meistara sasteigta:*

*uzminēta, bet nepateikta –
par četrām ganu vasarām,
par mākslas kalnu stiklā,*

*acīm aiz laimes miklām,
bēdu bagātību, zaimiem,
dusēšanu basām kājām sūnās,*

*– plecos skuju rakstā austu
vilnaini*

*un saujām ezera oļu pilnām
viņa kāptu iz audekla ceļā uz
mājām –*

*Tādu gleznu likt Pašportretos
neklājas:*

Jūs norāsīt nejēgu,

Kas no sevis nebēg.

“Mans gurdais ceļinieks, nāc mājās atpakaļ!”

(Turpināts no 8. lpp.)

Nākamais apjomīgais Andreja Johansona pētījums apgādā "Daugava" t. s. vēstures sērijā ir "Latvijas kultūras vēsture. 1610–1700". Tam veltīti daudzi gadi. Vēstulē rakstniekam Kārlim Zariņam 1972. gada 10. jūnijā lasām: "...labas inspirācijas brīžos pat īsa vēstule "izsit no ritma". Jūs aizvien atzīmējat, lai ar šo vēsturi steigtos. Es jau arī daru, cik spēju, taču tā nav rakstāma vienā laidā un "no galvas", bet prasa arī diezgan daudz papētīt, bez tam atrast un sadabūt – tīri fiziskā nozīmē. Turklāt aizvien veicami vēl citi, gan oficiāli, gan neoficiāli, tomēr svarīgi un nereti pat neatliekami darbi. Ar visu to gatavas man būs jau apmēram desmit loksnes, rēķinot pēc tā paprāvā formāta, kādā šo vēstures sēriju izdod."

1971. gada 6. februārī Andrejs Johansons rakstīja rakstniekam Kārlim Zariņam uz Rīgu, atklājot arī savu tālaika dzīvošanu: "Pie tā, ka šai zemē visās malās rēgojas

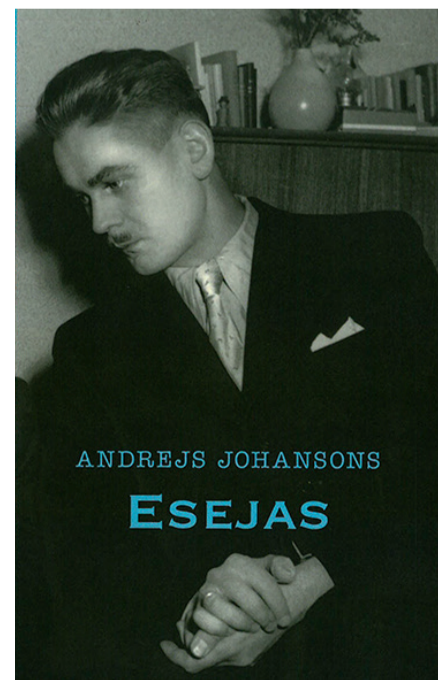
klintīs, sākumā tiešām bija grūti pierast, bet tagad – pēc vairāk nekā gadsimta ceturksņa – to vairs pat nemana. Ir, protams, arī mazāk klinšaini apgabali, bet Stokholmas apkaime nepieder pie tiem. Arī mūsu dārzā nav vietas, kur izraktā bedrē pēc metra, šur tur pat pēc pusmetra un mazāk, neparādītos akmens. Īsti krāšņi motīvi – ar aizām un visu citu, kas pienākas – ir pat jau tai mežā, ko varu sasniegt pēc piecu minūšu gājiena. [...] Par to, ka vairs nevaru strādāt ar tādu intensitāti kā vēl priekš gadiem septiņiem, Jums nevajag šaubīties. Iemesls tas, ka apmēram 15 gadus (1950–65) es strādāju par daudz un, kā saka, nereti ceļu vairāk nekā spēju nest. Tas nevarēja palikt un arī nav palicis bez pēdām (gan līdz šim tikai fiziskām, ne garīgām), un tādēļ tagad arī gluži apzināti gandrīz nekad nestrādāju vairāk kā ar "pustvaiku". – Šī vēstule arī atklāj, cik daudz spēka un pūļu

paņēma reizēm fiziskais un intelektuālais darbs. Un tas varēja būt par iemeslu, ka Andreja Johansona mūžs noslēdzās pāragri – 1983. gada 10. martā.

Andrejs Johansons pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas pazīstams lasītājiem un interesentiem kļuva ar atkārtoti izdotajām kultūrvēsturiskajām un personību portretējumiem piepildītām eseju grāmatām "Pakavu dunoņa" (1954, 1994), "Vēju mezglī" (1962, 1994), "Dūmainie spīdekļi" (1953, 2002), "Leoparda āda" (1956, 2004), atmiņu un kultūrvēsturisko apceru grāmatām "Rīgas svārki mugurā" (1966, 2000) un "Visi Rīgas nami skan" (1970, 2001), un "Latvijas kultūras vēsture. 1610–1700" (1975, 2015). Visiem šiem darbiem viņš veltīja daudz laika; viņu saistīja senāku laiku vēsture, kultūra, saiknes un sakarības, interesantas personības. Nozīmīga ir viņa "Latviešu literātūra" (4 burtniecās, 1953–1954).

Andreja Johansona jubilejas gadā apgāds "Nepuņns", pateicoties dēla Pāvila Johansona iniciatīvai, ir sarūpējis viņa eseju izlasi. (Skat. www.nepuņns.lv par iespēju iegādāties).

Esejas sarakstītas lakoniski, plūstoši, ar lielu fantāziju un prasmi, tās lasītājā spēj radīt interesi par vēsturi, notikumiem un personībām, turklāt šī eseju un literāro portretu grāmata liecina par rakstītāja nopietnām avotu studijām Stokholmas grāmatu krātuvēs un arhīvos, raksturoja prasmi skatīt parādības kopsakarības, atrast savdabīgo dažādu laikmetu un dažādu vēsturisku personību vaibstos. Angelika Gailīte atzīmējusi, ka esejas parādās sistematiski, nopietns literatūras pētnieks ar zinātnisku ievirzi – plašs skats, objektīva pieeja, vērtējums, daudzu valodu prasme. Un tas ir Andreja Johansona personības kodols.

ANDREJS JOHANSONS

ESEJAS

MĀRIS
BRANCIS

Jaunības spožais laiks

Ar nelielu novēlošanos gribas atgriezties pie izstādes, ko jaunā gada pirmajās dienās slēdza apmeklētājiem un kas vēstīja par kādu ļoti nozīmīgu parādību 20. gadsimta latviešu mākslas vēsturē. Runa ir par Rīgas Mākslinieku grupu, kuŗas simtgades jubilejas izstādi bija sarīkojis Latvijas Nacionālais mākslas muzejs kuratoras mākslas zinātnieces Dr. art Daces Lambergas vadībā.

19. gs. beigās – 20. gs. sākumā kā visā intelektuālajā dzīvē, tā kultūrā un mākslā notika spēcīgas pārmaiņas, kas attālinājās no iepriekšējos laikmetos nostabilizējušās pasaules uztveres un domāšanas. Vēl krasākas pārveības veicināja Pirmās pasaules karš, kas sagrāva iepriekšējo laiku dogmas. Karš radīja “zudūšo paaudzi”, kā dzīvi palikušie sevi dēvēja. Pasaule vairs nebija tāda, kādu karotāji to pameta, dodoties karā. Cieta visi, ikviens “izbaudīja” kara traģismu, taču tas radīja arīdanzan pretošanās sparu, gribu uzveikt un pastāvēt. Šādā brīdī auga un nostiprinājās latviešu vitalitāte, auga pašlepnoms, nacionālais spīts, kas noveda pie tā, ka latvieši nodibināja nekad nebijušu valsti – Latviju.

Vēl nebija norimis šāviņu troksnis, kad sākās kultūras celtniecības laiks. Arī tas bija drāmatisks – jaunā radīšana neiztieks bez iekšējām kaislībām un izziemejas kā konfliktu un sadursmju

laiks. Tēlotājā mākslā tas notika visai asi un neprognozējami. Ilgie kara gadi saasināja savstarpējās attiecības mākslinieku vidū. Kā savulaik konstatēja Jānis Akuraters, valsts pirmajos neatkarības gados neko nedarija kultūras labā, jo, lūk, “māksla un smalkāka kultūra tiek uzskatīta kā blakus epizode, kā svētdienas un greznuma lieta”.

Izglītība, iepriekšējo gadsimtu mākslas formu un satura, kā arī dominējošās estētikas pieņemšana vai noliegšana, amata prasmi pārzināšana un piesavināšanās kā sava pasaules uzskata un personīgo vēlmju un mērķu atklāšanas iespēja, sevis apliecināšana, tāpat pašapziņas un pašizteiksmes nepieciešamība – tas viss izteica sava laika mākslinieku daiļrades tendences. Lielā mērā radošo darbību un katra

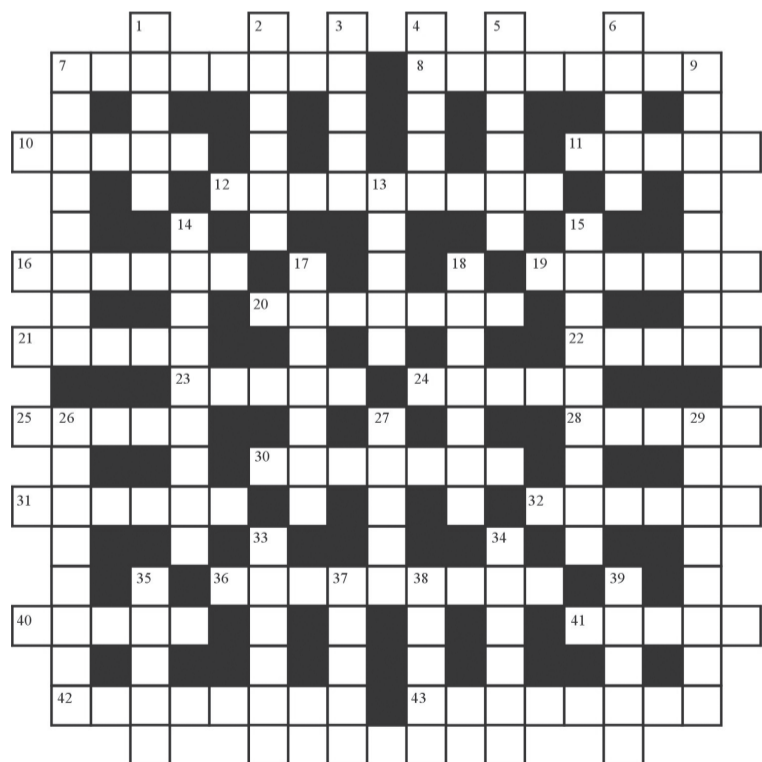
individa fizisko labklājību nosacīja kara gadu uzspiestais trūkums, taču lēnā dzīves nostabilizēšanās iedvesa vēlmi izslīties un pieteikt sevi. Nemiera un neziņas laika dēļ mākslinieki sadalījās grupās un ciniņās par savu vietu zem saules, arī par savu maizes kumosu.

Plašākā un demokrātiskākā bija Neatkarīgo Mākslinieku vienība. Spēcīgi gleznotāji un grafiķi apvienojās Latviešu mākslinieku kopā, kuŗas izstādēs piedalījās Latvijas Mākslas akadēmijas mācībspēki. Bija arī mazākas grupiņas, citas tikai vēl formējās. Taču viena no stabilākajām bija Rīgas Mākslinieku grupa, kas atstājusi dziļas pēdas ne tikai 20. gs. 20. – 30. gadu, bet arī latviešu mākslā pēc Otrā pasaules kara, līdz mūsdienām ieskaitot.

KRUSTVĀRDU MĪKLA

Sastādījis KĀRLIS PĒTERSONS

Limēniski. 7. Valsts Dienvidamerikā. 8. Valsts Afrikas austrumos. 10. Mūza, dzejas sargātāja sengrieķu mitoloģijā. 11. Vēsturiski izveidojušās lielas cilvēku grupas. 12. Magoņu dzimtas augi. 16. Krāsnis čuguna iegūšanai. 19. Dzēriens no raudzēta ķēves piena. 20. Silķveidīgo ķertas zivis. 21. Apdzīvota vieta Gulbenes novadā. 22. Ostas pilsēta Vācijā, pie Reinas. 23. Pabiezas burtnīca. 24. Zivs, no kuras ik-

riem gatavo melno kaviāru. 25. Pilsēta Portugales ziemeļos. 28. Liels dekoratīvs dārzis. 30. Pilsēta Vācijas ziemeļos. 31. Aiviekstes pieteka. 32. Latviešu režisors (1911-1973). 36. Sieviete, kas nodarbojas ar labdarību. 40. P. Čaikovska baletā “Gulbju ezers”. 41. Alkoholiski dzērieni. 42. Neliela skulptūra. 43. Mēbele.

Stateniski. 1. Sala Vidusjūrā. 2. Sporta veids. 3. Pilsēta Igaunijas dienvidaustrumos. 4. Valsts

galvaspilsēta Eiropā. 5. Uz koziem augošas sēnes. 6. Horizontālas nesošas būvkonstrukcijas. 7. Pilsēta Spānijas ziemeļaustrumos. 9. Pusedārgakmens. 13. Kājceliņi. 14. Indīgs zirneklis. 15. Kāpostu dzimtas lopbarības augi. 17. Pilsēta Kurzemē. 18. Ciets, biezs papīrs. 26. Vidusjūras zemēs augošs mūžzaļš krūms ar ādainām lancetveida lapām. 27. Mākslas muzejs Madridē. 29. Rožu dzimtas krūms. 33. Saistaudu veidojumi. 34. Dzīvojamā telpa. 35. Straujas. 37. Nemākulīgi dzejoļi. 38. Pilsēta Francijas rietumos. 39. Sieviešu vai bērnu ziemas apavi.

Krustvārdu miklas (Nr. 3) atrisinājums.

Limēniski. 5. Kartāga. 8. Ziverts. 10. Plaši. 11. Irlava. 12. Nagans. 13. “Vaidelote”. 14. Bakara. 16. Siskas. 18. Krāmi. 19. Aragona. 22. Staturs. 25. Mārciena. 26. Apolons. 28. Sitenis. 30. Karass. 32. Kugra. 33. Dalasa. 36. Asorti. 38. Batiskafs. 39. Bamako. 40. Niedra. 41. Viesi. 42. Senatne. 43. Satraps.

Stateniski. 1. Artava. 2. Tālava. 3. Avenas. 4. Brigas. 5. Kārsava. 6. Aptieka. 7. Kapelāns. 8. Zilonis. 9. Sandals. 15. Ragaciems. 17. Intelektis. 20. Reāli. 21. Nieki. 23. Troja. 24. Rūnas. 27. Ragastes. 28. Stagars. 29. Skatuve. 30. Karalis. 31. Saturns. 34. Alauns. 35. Aborts. 36. Asnate. 37. Operas.

SVEICAM!

Mūsu pastāvīgajam autoram, mākslas apskatniekam

Mārim Brancim

21. janvārī apritēja nozīmīga jubileja.

No sirds sveicam un novēlam, lai

“radošs prieks atraisās un radošajai gribai klausāvisi radošie spēki” (Imants Ziedonis)

Tās dalībnieki daļēji bija savstarpēji pazīstami kopš miera gadiem. Jānis Cielavs, Jēkabs Kazaks, Eduards Lindbergs, Romans Suta, Valdemārs Tone un Konrāds Ubāns bija mācījušies Rīgas pilsētas mākslas skolā, 1915. gada februārī vairāki no viņiem sastapās Grosvaldu dzīvoklī Rīgā, kad tur Jāzeps Grosvalda vadībā radās pulciņš “Zaļā puķe”. Kara dēļ daļa no viņiem turpināja studijas Penzas skolā Krievijā. Tūlīt pēc kara, pievienojoties brāļiem Skulmēm, Ģedertam Eliasam, Aleksandrai Beļcovai, Martai Liepiņai-Skulmei, Jānim Liepiņam, Emīlam Melderim, Leo Svempam, Niklāvam Strunkem un Erastam Šveicam, nodibinājās Ekspresionistu grupu. Tās nosaukumu no Parīzes nokritizēja Jāzeps Grosvalds, tādēļ tā ieguva mums zināmo nosaukumu Rīgas Mākslinieku grupa.

Viņi visi bija jauni cilvēki, kuŗu radošo attīstību spēcīgi kavēja ieroču uzurpēšanās pargarīgo pasauli un kuŗi tuvojās 30 gadu robežlinijai vai tikko pārkāpa šo laika sliekšni. Viņus bija pārbaudījis nāves tuvums, bet kara rūdījums iedeva domas tvirtumu. Viņi vairs nespēja iet agrāko paaudžu iestaigātos gludos lielceļus, viņi nebaidījās brist purvu neceļus un kāroja iet citā virzienā.

Kaut arī kara dēļ šie jaunie cilvēki nevarēja iepazīties ar jaunākajām tendencēm Rietumeiropas mākslā uz vietas, taču bēgļu gaitās Krievijā viņi ieguva priekšstatu par franču un vietējo krievu modernismu, kas likās piemērotāks jaunā laika gara izteicējs nekā akadēmisms un pat impresionisms.

Pirmā viņu uzstāšanās 1920. gada sākumā tika pieteikta ar plašu izstādi (11 autori, 366 eksponāti), kas izraisīja plašas diskusijas, pat sabiedrības sadalīšanos divās pretējās nometnēs un tā saucamo “bumbisma izstādi”.

Kaut ko līdzīgu Rīgas publika nebija redzējusi, kad iepriekš daudz redzētā un pierastā reālisma vietā savos darbos daudzi no jaunajiem atkāpās no ierastā reālisma un radīja ģeometrīzētus priekšmetus un lietas, tostarp arī cilvēkus. Skatītāji nesaprata, ka šai paaudzei būtiskākas likās krāsu attiecības, kas patiesībā ir glezniecības svarīgākā problēma, bet ne sīzets. Kaislības pamazām norima, arī paši mākslinieki ilgi neturējās pie jaunatklātās formas, atkal pievērsdamies reālistiskām formām, modernajam virzienam “jaunā lietišķība” un pat *art deco*.

Izstādē varēja lieliski iepazīties ar Rīgas Mākslinieku grupas devumu. Mēs to visu jau labi zinām, taču lieku reizi to atkal ieraudzīt nebija par skādi, varbūt pat ļāva iepazīt kādu jaunu, agrāk nepamanītu niansi.

Kā liekas, visprecīzāk Rīgas Mākslinieku grupas vietu latviešu mākslā 1933. gadā noformulējis mākslas zinātnieks Boriss Vīpers:

“Rīgas Mākslinieku grupas izstādes pieder visspilgtākajām parādībām mākslas dzīvē. Grupu mākslinieku vieno stilistisko interešu nenoliedzama kopība, un tomēr katrs no viņiem tai pašā laikā ir saglabājis neatkarīgu individuālu koncepciju. No visiem darbiem dvesmo nopietna, dziļa attieksme pret mākslu. Grupu locekļi nemil kompromisus, neļūsmo par paviršu modi, nefabircē gleznas vidusmēra pilsoniskai gaumei, bet tiešām strādā, meklē, daudzreiz šaubās un maldās, bet arī bieži vien iznāk no cīņas kā uzvarētāji. Nepārspīlējot varam teikt, ka modernās latvju mākslas pēdējais vārds vispārliciecināšak un vispīlnīgāk skan Rīgas grupas izstādēs.”

Jubilejas izstādes ieguvums bija iespēja arī aplūkot, kāda virzījies katra mākslinieka daiļrade pēc Otrā pasaules kara. Kā zināms, 1941. gadā Romans Suta saņēma pavēli evakuēties uz Padomju Savienību, vēlāk viņš bija spiests vairākkārt pārcelties no vienas vietas uz citu, līdz viņu aizsūtīja uz Tbilisi, Gruzijā, kur viņu nepatiesi apsūdzēja maizes talonu viltošanā, kā rezultātā 1943. gada 14. jūlijā nošāva. Savukārt Valdemāra Tones, Niklāva Strunkes un Erasta Šveica pēdējie dzīves gadu desmiti pagāja svešumā – Anglijā, Zviedrijā un ASV. Pārējie palika Latvijā, kur viņu dzīves pagāja visai sarežģīti, pat dramatiski. Uga Skulme un Ģederts Eliass pirmie tika pasludināti par formālistiem. Konrāda Ubāna un Jāņa Liepiņa radošā darbība 20. gs. 40. – 50. gadu mijā partijas funkcionāriem likās komūnismā cēlājiem nepieņemama, tādēļ uz laiku apturēta viņu pedagoģiskā darbība. Vienīgi Oto Skulme, būdams Latvijas PSR Mākslas akadēmija rektors, bija slavas augstums, palīdzēja arī lielās padomju okupācijas dzīves slavinošās figurālās kompozīcijas.

Laiks ir nesaudzīgs, tas pagriež katra cilvēka dzīves ceļu liktenim vēlamā virzienā. Jaunības spožais laiks ne vienmēr turpinās visu mūžu. To redzam arī šajā gadījumā.

IVETA ŠIMKUS

Brīvība kā apzināta izvēle

Eseja

Gunārs Astra sevi apzinājis kā brīvības cīnītāju, nevis disidentu vai citādi domājošo. Viņš apliecināja vērtības, ko pats bija izvēlējis. Būt brīvam – nozīmēja uz turēt spēkā šīs vērtības.

Šodien domāt par Gunāra Astras personību nozīmē uzdot sev neērtus jautājumus.

Vai tam ir tikai politisks konteksts, vai tomēr tas sakņojas mūžīgajā un hamletiskajā eksistenciālajā izvēlē? Ikviens sabiedrība piedzīvo jau arhetipiski iezīmētu sava laikmeta drāmu, kad laiks gāžas no engēm un katram jāizšķiras, kā rīkoties – iekļauties notiekošajā, samierināties vai cīnīties, pārvarot šaubas, kaut skaidri zināms, ka uzvarēt nav iespējams.

Kādēļ sabiedrības vairākumam tik pašaprotami šķiet pielāgoties, bet tikai dažādi to nedara? Vārbūt tā ir iedzimtība, geni, temperaments, audzināšana? Vai gaumes jautājums, kur ētiskais ir tikai estētiska kategorija? Vārbūt kāds mistisks hēgelisks gars izvēlas upuri, lai caur viņu tautā un pasaulē notiktu būtiskas izmaiņas? Cilvēks saka jā, un tas notiek. Bet jau Rainis rakstīja: “Kodols mans darbs, atmesta čaumala – es”. Un tas nozīmē samierināšanos ar cilvēciskas laimes, miera un labklājības neesamību. Vēl vairāk – ar vientulību, izstumtību un nodevību. Gribas jautāt – vai kāds ir tik stīps, lai pazemībā un no brīva prāta to pieņemtu?

Padomju laikā, kad notika Gunāra Astras pēdējā tiesa, bija skaidrāks par skaidru – neviens normāls cilvēks tā nedarītu. Neviens! Un, ja darītu, tad nebūtu normāls. Tā apgalvoja padomju psihiatrija, tā domāja cilvēks – parastais. Jo gribēja izdzīvot un dzīvot, jo necerēja un neticēja. Visur valdošo absurdu, melus un divkosību pieņēma kā normu. Dzīvoja ar iekšējo pašcenzūru, bija svēti pārliecināts, ka citādi

nevar un nedrīkst. Lasīja grāmatas, kur cildināta varonība, krietnumš, godīgums, bet tā bija paralēla dimensija, tas derēja rakstiem, bet ne dzīvei. Jā, pie svētku galda uzdziedāja kādu pusaizliegtu dziesmu, slepus notrausa asaru par radu vai paša moku ceļiem Sibīrijā, par pasaulē izkļūdušiem tautiešiem. Bet tad cēlās un gāja dzīvē, kur “viss jau priekšā uzrakstīts”, kur bez “paldies partijai un valdībai” neiztika neviena godināšana, kur t.s. inteliģence līdz pēdējam sargāja savas privilēģijas, griežot galvu uz otru pusi, izliekoties, ka tai svarīgākas lietas darāmas un ka vispār ar trakajiem nav pa ceļam. Mēs gribētu izskaidrot šo versiju. Un katrs sev esam sarūpējuši ticamus attaisnojumus, ka darijām, ko varējam. Būtu parocīgi tā domāt. Ja nebūtu Gunāra Astras.

Tomēr – vai citi uzvedības un reaģēšanas modeļi ir tikai noliedzami un nosodāmi? Četrtrūkstošgadīgajās Vēdās ir teikts, ka jārikojas saskaņā ar to, kas tu esi. Kareivim jācinās, zemniekam jāaudzē labība, svētajam jāgremdējas lūgšanā un apcerē. Cilvēka nopelni tiek izvērtēti nevis pēc rīcības, bet pēc visdziļākā un patiesā motīva, no kura izaugusi rīcība. Ja akceptējam šo domu, apslēpts nepaliek nekas un visam ir savs svars – gan Berklava centieniem, gan Gorbunova mieram, gan mākslas elitārisma un Ēzopa valodai, arī mērenajai kolaborācijai kā vienai no izdzīvošanas stratēģijām. Ar visdziļāko motīvu, kas mūs vada un mudina, vai tā būtu godkāre, pašlabums vai izpratne par mazāko iespējamo ļaunumu, ir saistīts mūsu patiesais mērķis. Latvieši esot līdzenu tauta, kas aizdomīgi skatās uz virsotnēm – tā rakstījusi Zenta Mauriņa. Šajā atziņā iekļaujas gadu simtos apstiprinājusies īstenība – par varonību un drosmi

nereti svarīgāka ir vienkārši izturība. Kā nevēlama blakne šai atziņai ir vēlēšanās pie-lidzināt, pa-zemināt, smalki izsakoties, de-konstruēt, vārbūt pat aizmirst savas lielās personības. Vai tas būtu Ulmanis, Rainis vai Gunārs Astra.

Lasot Pēdējo vārdu, izgaismojas vissvarīgākās vērtības – latviešu valoda un Latvijas valsts. Tās nav abstraktas frazes par brīvību, bet Gunāra Astras izvēle uz turēt spēkā patiesību un taisnīgumu – ka Latvijas valsts tika vardarbīgi iznīcināta, okupēta un kolonizēta, par to liecina vēstures notikumi, slepenie protokoli, rietumvalstu nodevība, ka valoda ir svēts mantojums, paaudžu vienotāja, tautas patības, kultūras un garīgās enerģijas izpausme. Astra to atgādina ar aprīņojami racionālu domas skaidrību, bezbailību un visdziļāko mīlestību pret savu tautu.

Domājot par Gunāra Astras likteņa atbalsi šodien, atceros, kādas izjūtas pārņēma mūs, t.s. neformālus, kad Atmosas izskaņā arvien uzstājīgāk tika spriests, kādās politiskās partijās pārveidosies Vides aizsardzības klubs, Neformālā tautas fronte, Nacionālās neatkarības kustība. Toreiz šķita, ka tiek piedāvāts kaut kas zaimojošs, pēc būtības pretējs Atmosas garam. Franču intelektuāļu autoritāte Simona Veila (1909 – 1943) šo partējiskuma sērgu atmāsko skaudri, sakot, ka “akla sekošana partijas garam padara cilvēku kurlu pret taisnīgumu un ka pat visgodīgākie cilvēki var kļūt par nežēlīgiem nevainīgu upuru mocītājiem”. Cilvēki partiju ietekmē iemācās domāt “par” un “pret” kategorijās, tikai piemēklējot argumentus jau gatavai, šaura cilvēku loka virzītai nostājai. Tas aizstāj, pat noliedz domāšanu. Šī garīgās spītības sērga, pēc Veilas domām, saindē visas sabiedrības struktūras, arī

mākslu un literātūru. Partijas, kuru vienīgais mērķis ir pašu t.i., neviena cita neierobežota labklājība, uzskurina kaislības, tracina sabiedrību, radot “elles troksni, kuŗā pat ne uz sekundi nav iespējams sadzirdēt taisnīguma un patiesības vārgo balsi”. Der atcerēties, ka šo nesaudzīgo kritiku S.Veila izsaka 1940. gadā, vēl nezinot tuvās humānas katastrofas mērogu, bet redzot, ka Hitlera totalitārisms ir izveidojies no partējiskās demokrātijas divkosības un mazspējas.

Atskatoties uz atjaunotās Latvijas partiju darbību, gribētos izvērtēt, cik lielā mērā tās ir sekmējušas valsts un tautas ilgstošu pastāvēšanu, un cik darbojušas pašlabumam.

Modīgi būtu prognozēt, ko darītu vai nedarītu Gunārs Astra šodien.

Vai stātos kādā no mūsu laika partijām?

Kādu nostāju izvēlētos, lai vārbūt kalpot savai valstij un cilvēku patiesajām vajadzībām, nevis izdabāt korporatīvu interešu grupām? Nav šaubu, ka viņš turpinātu apliecināt un aizstāvēt vērtības un sistu pa pirkstiem katram, kas tās grib tikai izmantot politiskajā tirgū.

Un, redzot, cik maz vietas šodienas Latvijas publiskajā telpā ir brīvi paustam, neangažētam viedoklim, paredzu, ka viņš būtu un paliktu margināls.

Tomēr. Kamēr ir Latvijas valsts un kamēr tiek sargāta latviešu valoda, kultūra, mūsu garīgā kopība, cilvēka brīvība un cieņa, Gunāra Astras upuris nav velts.

Mums ir piemiņa un mantojums – izvēle būt drosmīgiem, ticēt un nebaidīties. Domāt kā brīviem cilvēkiem un aizstāvēt vērtības, kas nav tikai neprātīgu ideālistu, bet katra uzdevums cilvēcis un nākotnes vārdā.

Vai mēs to spējam, vai mēs to gribam? Tāds ir jautājums!

Latvijas kultūrkritiķi par J. Kalniņa operas “Hamlets” jauniestudējumu

“Latviešu operām jābūt mūsu Baltā nama repertuārā vienmēr – kā Blaumaņa *Skroderdienām* Nacionālajā teātrī, šī doma visu laiku pulsēja smadzenēs, skatoties un klausoties Jāņa Kalniņa *Hamleta* pirmizrādi. (...) Vai jaunais *Hamlets* Latvijas Nacionālajā operā ir spožs inscenējums? (...) Režisore Kristīna Vuss radījusi savu koncepciju, kas pietiekami plaši izskanējusi jau iepriekš un pamatīgi izklāstīta arī programmas grāmatīnā – par atkusni un sirdsapziņu. Atkušņa tēma, manuprāt, tomēr disonē gan ar Šekspīra traģēdijas, gan Jāņa Kalniņa mūzikas traģisko ievirzi. (...) Savukārt sirdsapziņas tēma risināta ar dejojāšiem dubultniekiem pelēkbrūnos, varonu kostīmiem līdzīgos tērpos. Viņu skatuves eksistence ir vienlaikus intensīva un bez noteiktas jēdzieniskas slozdes. Esmu dziļi pārliecināta, ka Klaudija sirdsapziņas ēdas Jānis

Apeinis izdzied un tās ir pietiekami nolasāmas, kamēr bez programmas palīdzības tā arī paliek neskaidrs, kas ir tā būtne, kura mokās uz grīdas. Tieši tāpat Andris Ludvigs atdevīgi dzied par *Hamleta* šaubām, ar balsi un savu skatuves eksistenci pārliecina Ilona Bagele Gertrūdes lomā, Krišjānis Norvelis – Polonija tēlā. Inga Šļubovska-Kancēviča kā ēteriskā Ofēlija vai Mihails Čulpajevs kā svaidīgais Laerts, *Hamleta* līdzinieks, ir izteiksmīgi paši par sevi.

Viņu “ēnas”, lai cik aizrautīgi tās darbotos Agra Daņiļeviča horeogrāfijā, gribas paslaucīt malā, lai nepiegrūžotu telpas baltumu un neatņem uzmanību dziedātājiem un mūzikai. Patiešām negribas minēt miklas: kas tie par gliemežvākiem un bruņutērpiem, kuros sirdsapziņas slēpjas, kāpēc Polonija “istabā” stāv *Lielā Kristapa* balva (!)?

Hamletā Andra Egliša scenogrāfija radījusi pamatu fascinējoši skaistai, dziļai un dažādi interpretējamai pasaules ainai, kura, savienojoties ar Jāņa Kalniņa mūziku un mūsu mākslinieku balsīm, ļauj iztēlēt ieraudzīt gandrīz ideālu inscenējumu. Spožu un neaizmirstamu.”

Edīte Tišheizerē. “*Hamlets* lēnām apledo” – Nedēļraksts IR, janvāris, 2022.

“Kristīnas Vuss un viņas domubiedru veikums ar tā bagātīgo simbolu, metaforu, alūziju klāstu noteikti pelnījis daudz plašāku analīzi par nedaudziem teikumiem. Ļoti ticams, ka iestudējuma iedarbības spēks tikai vēl iegūtu, ja izrādītu no pāris detaļām vai pat slāņiem, kas uztverami tikai koncepcijas rakstiskajā pieteikumā (šajā ziņā problemātiska šķiet sirdsapziņas per-

sonifikāciju simultānā darbība paralēlā pasaulē vai marginālās norādes uz 30. gadu reālījām).

Andra Egliša scenogrāfija ar astoņiem lielformāta gleznojumiem un skulpturālo bākas veidolu ir izcila, Kristīnes Pasternakas kostīmi tāpat, kopā ar gaismu mākslinieku Mārtiņu Feldmani un video mākslinieku Uģi Ezerieti strādāts pie satura ietilpības un stilistiski tīras formas, līdz ar to par vienu no inscenējuma aizraujošākajām īpašībām jānosauca vizuāli noslīpēto rakursu sasaukšanās ar režijas nopietnākajām un veiksmīgākajām idejām.”

Latviskais skaistums, latviskā traģēdija. **Armands Znotiņš** recenzē iestudējumu “*Hamlets*” Latvijas Nacionālajā operā. – *Kultūrzīmes*, 20.01.2022.

Brīvā Latvija

reklāmas cenas Latvijā

Cena – 1,15 eiro par cm² ierāmējumā Atlaides par reklāmas publicēšanas biežumu:

- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 2 reizes, paredzēta atlaide 10 % apmērā no parastās cenas.
 - Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 3 reizes, – 15 % no parastās cenas.
 - Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 4 reizes un vairāk, – 20 % no parastās cenas.
- PRIVĀTSĻUDINĀJUMIEM:
● 0,60 eiro par 1 cm² ierāmējumā.
SĒRU ĻUDINĀJUMS:
● **NB! 60 eiro**

Pasta adrese:

Gertrūdes iela 27

Rīga, LV - 1011

Tālrunis + 371 67326761

Tālrunis +371 67326784

Darba laiks:

Pirmdien – 9-17

Otrdien – 9-17

Piektdien – 9-13

BRĪVĀ LATVIJA

Latvijas reģ. nr. 1144. Rietumeiropas latviešu laikraksts, iznāk sestdienās, 48 reizes gadā.

Redaktore: Ligita Kovtuna
Brīvā Latvija redakcija:
Gertrūdes iela 27, Rīga, LV-1011
(Darba laiks P,O: 9-17, Pk: 9-13)
Tāl. (redakcijā) +371 67326761,
+371 29439423,
Tālrunis: +371 67326784.
e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv

ABONEMENTA MAKSA:

Brīvās Latvijas **digitālo versiju**

varat pasūtīt tāpat kā līdz šim.

- par 12 mēn. (48 nr.) EUR 55 (550 SEK)
- par 6 mēn. EUR 30 (300 SEK)
- 1 nedēļu EUR 2 (20 SEK)

To varat izdarīt caur *Brīvās Latvijas* mājaslapu: <http://www.brivalatvija.lv/abone-interneta>.

Izdrukājot iespējama krāsaina versija.

Tiem *Brīvās Latvijas* lasītājiem, kuŗi tomēr vēlas lasīt avīzi drukātā versijā, piedāvājam pasūtīt Amerikas latviešu avīzi *Laiks* – tie paši 48 numuri gadā, 20 lappuses, to skaitā 8 lpp. tās pašas, kas kopš 2001. gada bijušas kopīgas abām avīzēm.

Iespēja saņemt *Laiku* pa gaisa pastu no ASV.

- par 6 mēn. – EUR 186
- pa parasto pastu no Latvijas – 6 mēn. EUR 86

Dāvanā *Laika* Mākslas kalendārs 2021!

Samaksa: naudu ieskaitot SIA VESTA-LK kontā:
AS SEB banka, kods UNLALV2X,
nr.: LV80UNLA0050016243516,
ar piezīmi BL

un norādot vārdu, uzvārdu un adresi.
Latviešu organizāciju un **privātie sludinājumi** maksā EUR 6,- par 10 mm augstu vienslejiņā platumā aizņemtu telpu. **Sēru sludinājumi** (10,6 cm x 7 cm) EUR 60,-

Komerciālie sludinājumi EUR 12 par 1 slejas cm.
Atlaides atkārtotām reklāmām.

Ar autora vārdu, iniciāļiem vai segvārdu parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas. Par līdzstrādnieku honorāriem nepieciešama iepriekšēja vienošanās. Par publikācijas minēto faktu precizitāti atbild autors.

Lūdzam ziedojumus iemaksāt:
Biedrības Laiks-BL kontā –
SEB Banka,
nr.:LV60UNLA0050018705154

SPORTS

SPORTS

LATVIJAS KAROGNESĒJI PEKINAS ZIEMAS OLIMPISKAJĀS SPĒLĒS

Latvijas karognesēji Pekinas ziemas olimpiskajās spēlēs būs kamaniņu braucēja **Elīza Tīruma** un hokejists **Lauris Dārziņš**. Pirms Tokijas Olimpiskajām spēlēm Starptautiskā Olimpiskā komiteja (SOK), sekojot dzimumu līdztiesības principam, nolēma, ka katrai delegācijai būs divi karognesēji – viens vīrietis un viena sievietē.

Tīruma ir pirmā sievietē, kas ziemas olimpisko spēļu atklāšanas ceremonijā nesīs Latvijas karogu. Elīza ir arī pirmā sievietē, kas pēc valsts neatkarības atgūšanas izcīnījusi medaļu ziemas olimpiskajās spēlēs – 2014. gadā Sočos viņa to paveica komandu stafetē kopā ar Mārtiņu Rubeni un divnieka ekipāžu Andri un Juri Šiciem, nopelnot bronzas godalgu. Pekinā Elīzai būs karjērā trešās olimpiskās spēles – debiņtēja viņa 2014. gadā Sočos, kā arī startēja 2018. gadā Pjjončhanā. Tīruma iepriekš atzina, ka Pekinas Olimpiskajās spēlēs noslēgs sportistes gaitas.

Savukārt Lauris Dārziņš olimpiskajā turnīrā Pekinā būs hokeja valstsvienības kapteinis. Pieredzējušajam uzbrucējam Ķīnā būs trešās olimpiskās spēles pēc dalības izlasē 2010. gadā Vankūverā un 2014. gadā Sočos. Dārziņš ir piektais hokejists, kam uzticēts nest valsts karogu olimpisko spēļu atklāšanā. Pirms viņa to paveica arī Leonīds Vedējs, pašreizējais Latvijas izlases galvenais treneris Harijs Vitoliņš, Artūrs Irbe un Sandis Ozoliņš.

Interesants fakts: Latvijas hokeja izlasei piedaloties olimpiskajās spēlēs pēc valsts neatkarības atjaunošanas, līdz šim tikai vienu reizi sarkanbaltsarkanā karoga ienešana stadionā atklāšanas ceremonijā nav tikusi uzticēta kādam šīs komandas pārstāvim. Vienīgais izņēmums notika 2010. gadā Vankūverā, kad Latvijas karogu olimpiskajā stadionā ienesa skeletonists Martins Dukurs.

LATVIJAS OLIMPISKAJĀ DELEGĀCIJĀ 57 SPORTISTI

Latvijas Olimpiskā komiteja (LOK) 19. janvārī delegācijas sastāvā startam Pekinas Ziemas olimpiskajās spēlēs apstiprināja 57 sportistus 11 sporta veidos. Komandā iekļāva 32 individuālo sporta veidu sportistus, bet hokeja valstsvienībā būs 25 spēlētāji. Latvijas sportisti Pekinā pārstāvēs sešas ziemas sporta veidu federācijas biatlonā, bobslejā,

Pekinas ziemas olimpisko spēļu lapa

kamaniņu sportā, skeletonā, šorttrekā, daiļslidošanā, ātrslidošanā, ziemēļu divcīņā, kalnu slēpošanā, distanču slēpošanā un hokejā.

Latvijas sportistu rezultāti olimpiskajā sezonā sniedz pārliecību, ka uz Pekinu dodas spēcīga komanda, uzsvēra LOK prezidents Žoržs Tikmers. Savukārt Latvijas olimpiskās delegācijas vadītājs Kārlis Lejnietis atzīmēja, ka uz Pekinu dosies gados jauna Latvijas komanda, kurā vidējais sportistu vecums ir samazinājies līdz 25,5 gadiem. Tas ir mazāks nekā vairākās iepriekšējās olimpiskajās spēlēs. Turklāt 25 atlētus gaida debija olimpiskajās spēlēs.

“Tajā pašā laikā komandas sastāvs apliecina paaudžu maiņu ziemas sporta veidos – uz Pekinu ar piecu olimpisko spēļu pieredzi dodas brāļi Tomass un Martins Dukuri, Andris un Juris Šici. Savukārt Elīzai Tīrumai un Oskaram Ķibermanim šīs būs trešās olimpiskās spēles.” Lejnietis citēja LOK. «Pieredze un jaunība ir tas salikums, kas šajās spēlēs noņemti veidos komandas garu un spēku, turklāt to stimulēs ģimeņu un dzimtu spēks – Dukuri, Šici, Aparjodi, Eiduki, Bondari, Krūzbergi, Bukarti.”

Līdz ar 57 sportistiem LOK izpildkomitejā apstiprinātajā delegācijas sarakstā iekļauti arī 43 treneri, četri sporta ārsti un četri fizioterapeiti, kā arī deviņas personas būs komandas vadībā un atbalsta personālā.

Pekinas spēlēs sportisti būs izvietoti trijos olimpiskajos ciematos. Hokeja valstsvienības sastāvu vēl precizēja 24. janvārī. Tāpat līdz 24. janvārim Latvijas Slēpošanas federācija nosauca sportistu, kam ir piešķirta pieejamā kvota distanču slēpošanā vīriešiem. Savukārt **Baiba Bendika** startēs divos sporta veidos – biatlonā un distanču slēpošanā.

Par kovidā protokola ieviešanu atbildīgais Latvijas komandā ir Latvijas Olimpiskās vienības (LOV) ārsts Jānis Kaupe. Latvijas olimpiskā delegācija ir pilnībā vakcinēta.

LATVIJAS KOMANDA PEKINAS ZIEMAS OLIMPISKAJĀS SPĒLĒS

Ātrslidošana: Haralds Silovs. **Biatlons:** Baiba Bendika. **Bobslejs:** Oskars Ķibermanis, Emils Cipulis, Matīss Miknis, Edgars Nemme, Dāvis Sprinģis. **Daiļslidošana:** Deniss Vasiljevs. **Distanču slēpošana:** Kitija Auziņa, Baiba Bendika, Patrīcija Eiduka, Samanta Krampe, Raimo Vīgants, Estere Volfa (vēl vienu dalībnieku vīriešu konkurencē nosauks Latvijas Slēpošanas federācija) **Hokeja valstsvienība:** 25 spēlētāji. **Kalnu slēpošana:** Liene Bondare, Miks Zvejnieks. **Kamaniņu sports:** Kendija Aparjode, Kristers Aparjods, Gints

Bērziņš, Artūrs Dārziņš, Roberts Plūme/Mārtiņš Bots, Juris Šics/Andris Šics, Elīza Tīruma, Elīna Ieva Vītola. **Skeletons:** Martins Dukurs, Tomass Dukurs, Endija Tērauda. **Šorttreks:** Reinis Bērziņš, Roberts Krūzbergs. **Ziemeļu divcīņa:** Markuss Vinogradovs.

NOSAUC HOKEJA IZLASES OLIMPISKO SASTĀVU

Latvijas valstsvienības galvenais treneris Harijs Vitoliņš nosaucis 25 hokejistus, kurus izvēlējās Pekinas Olimpisko spēļu turnīram. Vitoliņš sarunā ar žurnālistiem atzina, ka lielu jēgu nosaukt sastāvu pašlaik nesaskata, jo, lai gan turnīra nolikums to paredz, iespējas veikt izmaiņas pieteikumā saglabāsies līdz pat turnīra sākumam.

Harijs Vitoliņš

Latvijas izlases sastāvā iekļauti trīs vārtsargi, astoņi aizsargi un 14 uzbrucēji. Astoņi sastāvā iekļautie hokejisti jau ir piedalījušies olimpiskajās spēlēs, bet 17 spēlētājiem tā būtu debija. Komandas kapteinis ir Lauris Dārziņš.

Izvērtējot sastāvu, Vitoliņš atzina, ka situācija ar vārtsargiem nav vienkārša. Kad šķita iespējama Nacionālās hokeja līgas (NHL) spēlētāju dalība, šķitis, ka vārtsargu netrūks, bet vēlāk situācija mainījās. 24. janvāra vakarā izlasē zinās vairāk, vai vārtsargam Ivaram Punnenovam ir tikai rokas sasitums, vai kāda lielāka vaina. Plisuma vai lūzuma gadījumā būs jāizskata citi kandidāti, atzina Vitoliņš. Treneris arī atzina, ka vēl nav zināms, kad no Zviedrijas ieradīsies vārtsargi Jānis Kalniņš un Kristers Gudļevskis, kuriem klubos patlaban nav liels spēles laiks. Tādēļ Vitoliņš cer, ka ar Punnenovu viss būs kārtībā.

Pekinas olimpisko turnīru Latvijas izlase atklās 10. februārī ar spēli pret Zviedriju, dienu vēlāk spēkosies ar Somiju, bet 13. februārī pēdējā spēlē grupā tiksies ar Slovēniju. Grupas visas komandas turpinās turnīru izslēgšanas spēlēs.

SUDRABS UN BRONZA EIROPAS ČEMPIONĀTĀ

Latvijas kamaniņu braucējs **Kristers Aparjods** (*attēlā*) Sanktmoricas trasē, Šveicē, izcīnīja

otro vietu sezonā pēdējā Pasaules kausa posmā un nopelnīja sudraba medaļu Eiropas čempionātā ieskaitē. Aparjods sezonas kopvērtējumā dalīja 3. vietu ar vācieti Fēliksu Lochu. **Gintam Bērziņam** neveiksmīgs otrais brauciens liedza pakāpties augstāk par 12. vietu, savukārt **Artūrs Dārziņš** sacensības noslēdza 15. pozīcijā. Pasaules kausu jau pirms pēdējā posma bija nodrošinājis vācietis Johanness Ludvigs.

Divnieku ekipāžu sacensībās **Mārtiņš Bots** un **Roberts Plūme** nodrošināja bronzas godalgu. Aparjods pēc pirmā brauciena bija ceturtais, bet labs otrais brauciens un konkurentu kļūdas palīdzēja pakāpties divas pozīcijas augstāk. Uzvarēja austrietis Volfgangs Kindls ar rezultātu divu braucieniu summā divas minūtes un 10,246 sekundes. Aparjods viņam zaudēja 0,021 sekundi. Otrs Latvijas divnieks **Andris un Juris Šici** posmā finišēja piektais un sezonas kopvērtējumā nenoturējās līderpozīcijā, atkāpjoties uz otro vietu. Arī Eiropas čempionātā ieskaitē brāļiem Šiciem piektā vieta. **Gintam Bērziņam** neveiksmīgs otrais brauciens liedza pakāpties augstāk par 12. vietu, savukārt **Artūrs Dārziņš** sacensības noslēdza 15. pozīcijā. Pasaules kausu jau pirms pēdējā posma bija nodrošinājis vācietis Johanness Ludvigs, kurš pēc neveiksmīga otrā brauciena palika uzreiz aiz *top10*.

Latvijas kamaniņu braucēji **Elīna Ieva Vītola**, **Kristers Aparjods** un **Mārtiņš Bots/Roberts Plūme** Sanktmoricas trasē Šveicē izcīnīja zelta medaļu Pasaules kausa sezonas pēdējā posmā, kas vienlaikus bija arī Eiropas čempionāts. Latvijas komanda startēja ar astoto numuru desmit valstu konkurencē un visas trīs latviešu kamanas savu posmu veica visātrāk, tā brīža līderi Krieviju pārspējot pa 0,675 sekundēm. Vēlāk trasē devās austrieši, taču Madeleine Egle, kuŗa trasē bija lēnāka par Vitolu, netrāpīja pa stafetes dēlīti, tādējādi nedodot iespēju komandas biedriem apsteigt Latviju. Visbeidzot startēja Vācija – Natālija Geizenbergere zaudēja Vitolai 0,083 sekundes, bet Johanness Ludvigs savu posmu noslēdza ar 0,234 sekunžu deficītu aiz Latvijas. Tonijs Egerts/Saša Benekens savā posmā neatpēlēja Latvijas izlases pārsvaru, vāciešiem zaudējot 0,127 sekundes un izcīnot sudraba medaļas.

KAUFMAŅA ČETRINIEKĀM JUNIORU ZELTS

Insbrukā notiekošajā Pasaules čempionātā bobslejā junioriem Dāvja Kaufmaņa bobsleja četrinieks izcīnīja zelta medaļu. Pirmajā braucienā Kaufmanis ar stūmējiem Lauri Kaufmani, Ivo

307_{LV}

Sludinājumus un reklāmu laikrakstā iesniedz ērti arī no sava tālrunā!

PĒRK

“Craftwood” PĒRK MEŽA ĪPAŠUMUS visā Latvijā, cena no 1000 – 10000 Eur/ha. Samaksa darījuma dienā. Tāl. 26360308.

Danu Kleinbergu, un Arni Bērišu finišēja kā otrie, bet otrajā braucienā bija ātrākie, divu braucieniu summā izcīnot uzvaru. Tikai 0,02 sekundes divu braucieniu summā no Kaufmaņa četrinieka atpalika Vācijas pilota Maksimiliana Ilmana pilotētā ekipāža, bet trešajā vietā ierindojās vācieša Jonasa Januša četrinieks, kas no Kaufmaņa ekipāžas atpalika 0,12 sekundes.

KAMANU SUŅU SACENSĪBAS

Madonas sporta un atpūtas bāzē “Smeceris sils” notika Latvijas Kamanu suņu sporta federācijas un “Dog sport Carnikava” rīkotais Pasaules kausa izcīņas posmā kamanu suņu sportā. Tas vienlaicīgi bija arī Latvijas Ziemas čempionāts.

Divu un arī četru suņu kamanās *Open* klasē uzvarēja daudzkārtējais pasaules čempions Igors Tracs no Polijas, kurš aiz sevis četru suņu kategorijā atstāja divus panākumus pasaulē guvušus Krievijas pārstāvjus, bet divu suņu kategorijā – igauņi un polietis. Pie godalgām kamanās tika arī Latvijas pārstāvji. Pasaules vicečempionam **Mārtiņam Kristonam** aiz krievietes un igauņa trešā vieta četru suņu kamanās *Nordic* klasē. Kristons izcīnīja vēl vienu godalgu skijoringā (slēpotājs sasaistē ar suni) *Nordic* klasē, kur bija otrais aiz igauņa Silvera Vira. Latvijai pilns goda piedestals skijoringā *Open* klasē vīriešiem un sievietēm. Vīriešiem pirmie trīs bija organizatoru komandas “Dog Sport Carnikava” pārstāvji – **Fricis Zaržekis**, **Arturs Jakobsons** un **Kaspars Krievs**.

DAŽOS VĀRDOS

Latvijas Televīzija (LTV) no 4. līdz 20. februārim pārraidīs Ziemas olimpisko spēļu sacensības Pekinā, ļaujot sekot līdz populārāko sporta veidu disciplinām, kā arī Latvijas sportistu sasniegumiem. Ieskatīties sacensību svarīgākajos brīžos un aizkulīsēs, kā arī notikumu analīze būs skatāma LTV veidotajos oriģinālraidījumos – ziņu speciālizlaidumos, Olimpisko spēļu studijās un Olimpisko spēļu apskatos.

P. Karlsons